

komplikeret lovgivning, der først og fremmest sigter på at forbedre trafikikkerheden og sikre en fornuftig vandel i branchen, men som også sigter på at dele sol og vind lige mellem erhvervsudøverne i de forskellige brancher og de offentlige myndigheder.

(Kort bemærkning).

Kaj Ikkast (KF):

Jeg synes, det er meget flot, at trafikministeren vil nedsætte et udvalg, der skal se på sagerne, men det ville nu have klædt ministeren, hvis han havde gjort det, før lovforslaget blev fremsat, og det synes jeg han godt kunne have gjort, for det skaber utryghed i erhvervet, at man nu giver kommunerne mulighed for at tillade institutionerne at køre folk, der er visiteret, i institutionernes egne vogne, for dermed har Kommunernes Landsforening fået en hævdvunden tradition, som man ikke kan tage fra dem igen, og så har vi nedlagt taxaerne i landområderne.

Og jeg sagde allerede under førstebehandlingen, at vi var klar til at lægge stemmer til det lovforslag, som jeg selv har fremsat. Og jeg indrømmer, at jeg selv har fremsat det, fordi jeg mener, at der er alt for mange tilfælde af misbrug af busudlejningsloven i forbindelse med kørsel i udlandet.

Man har ikke styr på egne rækker, og så skal man ikke komme og sige, at vi ikke tør trække et lovforslag tilbage, som vi selv har fremsat!

Det har jeg tidligere fra denne talerstol under forhandlingerne om lovforslaget sagt at vi vil lægge stemmer til, og derfor vil jeg stadig væk sige til ministeren: Hvis ministeren er enig med os i, at der er en vis sikkerhedsrisiko forbundet med, at folk, der ikke er vant til at køre store busser, kører 72-personers- eller 48-personers-busser – om det er det ene eller det andet, er nærmest lige meget, men det i hvert fald normalt med skolebørn og lignende – er det for mig at se sådan, at når erhvervet ikke på ordentlig måde har udnyttet det tilbud, som det har haft, så fortjener det ikke bedre.

(Kort bemærkning).

Erik Jacobsen (V):

Det kan ikke overraske ministeren, at det er et fast princip i Venstre, at det offentlige ikke skal drive erhvervsvirksomhed, og derfor undrer det mig, at ministeren har fundet anledning til at medtage et sådant argument for lovforslaget.

Jeg har selvfølgelig også mærket mig, at der bliver nedsat et udvalg. Jeg synes bare, det er

lidt bagvendt, idet jeg gerne havde set, at dette udvalg var blevet nedsat, inden lovforslaget bliver vedtaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 2 om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Efter ønske fra SF går lovforslaget herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

17) **Forespørgsel nr. F 44:**

Forespørgsel til statsministeren:

»Hvad kan regeringen oplyse om foreneligheden mellem lovgivningen inden for blandt andet planlægnings- og miljøområdet og bestemmelserne i grundlovens §§ 72 og 73?« Af Svend Erik Hovmand (V), Mariann Fischer Boel (V), Birthe Rønn Hornbech (V), Jens Kirk (V), Christian Mejdahl (V), Hans Christian Schmidt (V) og Jens Vibjerg (V).

(Forespørgslen anmeldt 12/3 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 19/3 96).

Begrundelse

Svend Erik Hovmand (V):

I et ordentligt retssamfund er det enkelte menneske sikret nogle fundamentale rettigheder i forhold til samfundsmagten.

Ytringsfriheden, foreningsfriheden og forsamlingsfriheden er alt sammen eksempler på nogle af de frihedsrettigheder, som vi har indskrevet i vores grundlov.

Men også ejendomsrettens og boligens ukrænkelighed hører til de fundamentale rettigheder, som borgerne har i forhold til samfundet

– eller rettere sagt: de rettigheder, som de *burde* have.

Sagen er nemlig, at der hver eneste dag fra det offentliges side foretages indgreb, som går ud over den ukrænkelighed, som i grundloven forbindes med ejendomsretten og adgangen til folks ejendom, og derfor har Venstre stillet denne forespørgsel til statsministeren.

Juristerne vil naturligvis hævde, at de har den fornødne hjemmel til at fortolke grundlovens bestemmelser, som de gør.

Hertil vil jeg blot sige, at det er slet ikke det, denne debat drejer sig om. Denne debat handler nemlig om, hvorvidt vi politikere selv mener, at det, der sker i øjeblikket, er i orden.

Det er det efter min mening ikke.

Efter min mening er vi kommet ud på et skråplan i forhold til grundlovens §§ 72 og 73. Og vi har alle sammen i denne sal et medansvar, for størstedelen af de love, som det drejer sig om, er nemlig vedtaget med stemmer fra alle partier, og derfor mener jeg også, at vi har et fælles ansvar for at ændre denne skæve udvikling, og det er det, denne debat skal bruges til.

Da statsministeren og Folketingets øvrige medlemmer skrev under på, at vi ville overholde grundloven, havde de færreste af os vel forestillet os, at den omtalte ukrænkelighed mere eller mindre skulle ændres til ukendelighed. Men med langt over 100 lovvedtagelser, der er undtagelser fra § 72, kan det offentlige praktisk taget vade ind over næsten ethvert dørrtrin i private ejendomme uden dommerkendelse og med politiets hjælp, hvis det skulle være nødvendigt.

Der findes i alt fald ganske mange argumenter, som det offentlige kan anvende, hvis det vil krænke adgangen til den enkeltes personlige enemærker.

Sådan kan et retssamfund ikke behandle sine borgere.

På samme måde forholder det sig efterhånden også med ejendomsretten i § 73. Gennem et utal af reguleringer er dispositionsretten over vore grunde og vore ejendomme blevet beskåret mere og mere, uden at vi har fået en krone i erstatning, og i mangfoldige tilfælde endda uden at den enkelte grundejer overhovedet har fået noget at vide om de restriktioner, man har lagt på hans ejendom, endda til trods for, at der kan være tale om væsentlige værditab som følge af den offentlige regulering.

Sådan kan et retssamfund ikke behandle sine borgere.

Da vi nu nærmer os grundlovsdag og afslutningen på denne folketingssamling, synes vi i Venstre, at det vil være passende, at vi slår en streg i sandet og sætter et arbejde i gang med henblik på at beskrive problemets omfang og drage de nødvendige konsekvenser i næste folketingsamling. Det skylder vi hensynet til grundloven, det skylder vi samfundet, og det skylder vi ikke mindst hensynet til den enkelte borgers retssikkerhed.

Besvarelse

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Jeg er af den grundlæggende opfattelse, at Danmark er et ordentligt retssamfund, og jeg er også af den opfattelse, at vi normalt giver erstatning for konkrete indgreb i den private ejendomsret, men ikke for generelle indgreb, medmindre der er tale om indgreb af særlig omfattende karakter over for en enkelt person eller en enkelt ejendom, og jeg skal gerne uddybe det lidt senere.

Som det er blevet sagt før, bygger det moderne samfund altså på et her i Folketinget vedtaget bredt grundlag om, at generel regulering af hensyn til det moderne samfunds hele funktion er erstatningsfri.

Inden vi svinger os for højt op om, at det offentlige kan vade ind over ethvert dørrtrin uden retskendelse, og at ejendomsretten krænkes uden erstatning, er det også væsentligt at slå fast, at alle overordnede og vigtige miljølove og andre love er blevet vedtaget af et meget bredt flertal her i Folketinget. Det er ikke klogt allere-de her i starten at tegne det billede, at vi er ved at bevæge os ud på et skråplan, og at grundloven nærmest krænkes hver eneste dag.

Jeg vil godt tage et andet udgangspunkt, nemlig i en meget systematisk gennemgang af problemstillingen både fra et juridisk og fra et politisk synspunkt.

Forespørgselsdebatten drejer sig jo om vigtige forfatningsretlige og lovgivningspolitiske spørgsmål i forbindelse med to af grundlovens helt centrale bestemmelser om borgernes retssikkerhed, nemlig dels § 72 om boligens ukrænkelighed og dels § 73 om ejendomsrettens ukrænkelighed.

Og som det er blevet sagt tidligere, berører debatten også nogle vigtige spørgsmål om nødvendige politiske prioriteringer i det moderne samfund i forbindelse med afvejninger af hensynet til den enkelte over for hensynet til fællesskabet og vores fælles fremtid.

For sagen er jo, at verden har forandret sig gennemgribende, siden de to bestemmelser i 1849 blev indsat i grundloven. Meget groft sagt kan man sige, at vi er blevet flere mennesker om at dele de samme ressourcer, og sammenholdt med den industrielle udvikling har det naturligvis betydet, at også de politiske prioriteringer har forandret sig i de forløbne 150 år. Det gælder ikke mindst på planlægnings- og miljøområdet.

Jeg har noteret mig, at man fra forespørgernes side har givet udtryk for – og her citerer jeg en udtalelse fra hr. Svend Erik Hovmand til Week-endavisen fra den 26. april – at man ikke ønsker »noget partipolitisk fnidderfnadder blandet ind i sagen«.

Det er jeg glad for, for da jeg hørte det første indlæg her i dag, fik jeg pludselig den tanke, og det ønsker vi heller ikke i regeringen, og det er der heller ikke grundlag for.

De bestemmelser i grundloven, der er tale om, har som nævnt det tilfælles, at de tilsigter at beskytte borgernes retssikkerhed, og de stammer begge fra den første grundlov, grundloven fra 1849.

Grundlovens § 72 om boligens ukrænkelighed er, hvad man kalder en processuel eller, om man vil, proceduremæssig retsgaranti, som sikrer, at det kun er domstolene, der ved en retskendelse kan beslutte, at f.eks. husundersøgelse og eventuelt beslaglæggelse må foretages. Det gælder dog ikke, hvis lovgivningsmagten gør en »særegen undtagelse«, som bestemmelsen siger.

Grundlovens § 73 er ikke opbygget efter dette mønster. Hovedvægten lægges her ikke på det proceduremæssige, men på det økonomiske. Hvis et indgreb har karakter af ekspropriation, skal der betales fuldstændig erstatning. Den, der rammes af indgrebet, skal altså – lidt firkantet sagt – økonomisk stilles på samme måde, som hvis indgrebet ikke var foretaget.

Med hensyn til grundlovens § 72 er det som nævnt sådan, at lovgivningsmagten kan gøre en undtagelse fra kravet om en retskendelse.

Grundlovens hovedregel kan altså gennembrydes af lovgivningsmagten.

Det var klogt tænkt af grundlovens vise fædre, at samfundet naturligvis vil forandre sig. Man forudså altså allerede i grundloven, at en vis fleksibilitet kunne være nødvendig.

Som bestemmelsen siger, skal undtagelsen være særegen. Der er altså en grænse for, hvor langt man kan gå i denne retning. Men hvor denne grænse præcis skal trækkes, er et spørgs-

mål, som det i grundloven i vidt omfang er overladt til lovgivningsmagten at besvare. Grundloven overlader utvivlsomt lovgivningsmagten et vidt skøn på dette område. Der er således ikke grundlag for at antage, at den nuværende lovgivning, vi har vedtaget med et bredt flertal, skulle være i strid med grundloven.

Det er en kendsgerning, at der med tiden er gennemført en lang række lovbestemmelser, som giver administrative myndigheder adgang til privates ejendom uden retskendelse, og som altså fraviger grundlovens hovedregel. Jeg kan i den forbindelse henvise til justitsministerens svar af 8. januar 1996 til Folketingets Retsudvalg.

Der ligger flere vigtige årsager bag udviklingen på det område. En af de væsentligste er, at den offentlige tilskudslovgivning bl.a. på grund af EU-retten har været i kraftig udvikling. Her er det ofte nødvendigt, at de administrative myndigheder kan aflægge stikprøvevis kontrolbesøg hos de personer og virksomheder, som har modtaget samfundets støtte.

Vi har jo alle en interesse i, at det kontrolleres, at tingene går ordentligt til, men det ændrer naturligvis ikke ved, at grundlovens hovedregel om retskendelse kun bør fraviges, hvis der er et særligt behov herfor. Er der et sådant behov, bør anvendelsesområdet begrænses mest muligt, eventuelt sådan, at det kun omfatter adgang til forretningslokaler m.v., mens f.eks. private boliger holdes udenfor.

At regeringens lovforslag lever op til disse retningslinjer, påser Justitsministeriets Lovafdeling i forbindelse med den lovtekniske gennemgang, men i sidste ende er det Folketingets opgave at fastlægge retstilstanden på området inden for de grænser, som grundloven har sat.

Inden jeg vender mig til ekspropriationsbestemmelsen i grundlovens § 73, mener jeg, at det er på sin plads at se lidt nærmere på baggrunden for den regulering, som det her handler om. En stor del af denne regulering har jo til formål at beskytte naturen, dvs. beskytte dyre- og planteliv, bevare vore vandløb og vore søer, sikre vore kyster mod overudnyttelse osv. Vi er et lille land, som er forholdsvis tæt befolket, og derfor er vi nødt til at tage hensyn til hinanden og til naturen. Hvordan den enkelte grundejer eller jordejer forvalter de fælles naturværdier, er altså ikke kun en privat sag, men også et spørgsmål om at finde en balance mellem den enkeltes interesser og samfundets, vore alles fælles interesser.

Det skal naturligvis være sådan, at landbruget og andre erhverv kan producere uden at få pålagt overdrevne eller bureaukratiske restriktioner, men man kan ikke forestille sig et moderne, velfungerende samfund med den intensive udnyttelse af arealer og ressourcer, som kendetegner Danmark i dag, uden at vi i fællesskab, som vi også har gjort det, respekterer og anerkender behovet for at beskytte natur- og kulturværdierne.

Derfor – og netop derfor – har der været bred enighed om mange af de initiativer, som ligger til grund for debatten i dag, og den enighed mener jeg vi skal holde fast i. Det gælder også de i og for sig udmærkede initiativer, som er taget i EU på dette område. Udpegningen af fuglebeskyttelsesområder sker på internationalt plan og er et meget vigtigt led i indsatsen for at beskytte dyrs og planters levesteder i hele Europa, og det siger sig selv, at Danmark skal deltage i den indsats.

Også i EU's landbrugspolitik indgår hensynet til miljø og natur i stigende grad. Det er en meget positiv udvikling, som vi fra dansk side støtter både i forbindelse med forhandlingerne om de fælles ordninger i EU og i den hjemlige implementering, gennemførelse, af EU-bestemmelserne. Også her arbejder vi bestandig med at gøre EU-bestemmelserne så fleksible og så tilpasningsduelige som muligt. Det er en anden side af sagen, men hovedsigtet, hensynet til miljø og natur, er et grundlæggende rigtigt og nødvendigt sigte.

Med hensyn til selve ekspropriationsbestemmelserne i grundlovens § 73 kan det konstateres, at bestemmelsen ikke sætter meget præcise grænser for lovgivningsmagten. Bestemmelsen foreskriver, at tvungen afståelse af ejendom, altså ekspropriation, kun kan ske mod fuldstændig erstatning. Hvornår et indgreb har karakter af ekspropriation, siger grundloven derimod intet om. Det er da også den almindelige opfattelse i retslitteraturen og i domstolenes praksis, at spørgsmålet om, hvorvidt et indgreb indebærer ekspropriation, eller om der i stedet er tale om det, man kalder erstatningsfri regulering, må besvares efter en samlet vurdering af indgrebets beskaffenhed. Her må bl.a. lægges vægt på, om der er tale om et generelt eller et konkret indgreb, med hvilken intensitet indgrebet rammer den pågældende, og hvad formålet med indgrebet er. Også andre faktorer er inde og kan få betydning.

Som jeg allerede startede med at konstatere, bygger vi i det moderne samfund i høj grad på erstatningsfri generel regulering af hensyn til samfundets samlede interesser. Der er altså langtfra tale om et frit skøn, men det må erkendes, at den traditionelle juridiske lære i mange tilfælde ikke giver noget klart svar på, om der foreligger ekspropriation eller ej. Det gælder ikke mindst, når der er tale om rådighedsbegrænsninger over fast ejendom og altså ikke en hel eller delvis afståelse af ejendom. Også på dette område foretager Justitsministeriets Lovafdeling en gennemgang af regeringens lovforslag, før de fremsættes.

Når vi taler om grundlovens § 73 og erstatning til dem, der bliver ramt af det offentlige indgreb, er det nok også på sin plads at gøre opmærksom på, at grundlovens § 73 kun tager stilling til, hvornår der skal betales erstatning. Bestemmelsen udelukker selv sagt ikke, at lovgivningsmagten, hvis den ønsker det, ud fra mere rimelighedsprægede overvejelser kan bestemme, at der skal ydes erstatning, og det både kan og gør lovgivningsmagten indimellem.

Nu har navnlig hr. Svend Erik Hovmand i pressen været inde på nogle af de konkrete sager, som danner baggrund for den stillede forespørgsel. Jeg skal ikke komme nærmere ind på disse sager her i dag, da jeg har forstået, at vi alle ønsker en generel, principiel debat, men som jeg tidligere har været inde på, er det en del af vores moderne samfundsstruktur, at der undertiden må foretages indgreb over for den enkelte af hensyn til de mange.

I de tilfælde, hvor et sådant indgreb overskrider grænsen for en almindelig regulering af ejendomsrettens grænser, bestemmer grundloven så, at den, det går ud over, skal have fuld erstatning. Hertil kommer, at lovgiverne naturligvis altid bør overveje og afveje enhver reguleringens samfundsmæssige nødvendighed over for hensynet til de berørte parters interesser, og det gælder ikke mindst, såfremt reguleringen vedrører et område, som i forvejen er undergivet en anden offentlig regulering. Jeg skal dog tilføje, at lovgivningsmagten også benytter sig af andre og mere positive virkemidler, som det er velkendt.

Som konkrete eksempler kan jeg nævne reglerne om tilskud til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og reglerne om støtte til økologisk jordbrug. Her er der altså tale om, at man varetager miljømæssige hensyn, ikke ved at foretage

direkte indgreb, men ved at skabe økonomiske motiver og incitamenter til, at de pågældende erhverv selv kan gå foran hen imod en mere bæredygtig udvikling af miljøet. At tilskudsordningernes troværdighed og effektivitet naturligvis så også forudsætter en effektiv kontrol, er et andet aspekt, som jeg tidligere har været inde på.

Jeg har taget det for givet, at forespørgslen her i dag ikke har til formål at anfægte rigtigheden af de retlige vurderinger, som regeringen har anlagt. Jeg finder det klart, at den lovgivning på eksempelvis miljøområdet, vi har vedtaget med brede flertal gennem 1980'erne og her i 1990'erne, ikke er i modstrid med grundlovens bestemmelser.

Som tidligere nævnt skal man selvfølgelig altid være opmærksom på, om et sådant påtænkt indgreb i ejendomsretten nu også er rimeligt og nødvendigt i forhold til de mål, som forfølges, således at der hele tiden findes en passende balance mellem hensynet til den enkeltes og til fællesskabets interesser, og jeg føler, at vi i dag har en god balance mellem hensynet til almenvellet og til den private ejendomsret. Der er nogle valg, som man altid skal foretage, uanset om der er tale om ekspropriation eller ej, og jeg finder egentlig, vi alt taget i betragtning har haft en god, fornuftig og ansvarlig hånd i de valg.

Grundlovens fædre opstillede i sin tid nogle retlige grænser for de valgmuligheder, som lovgivningsmagten har til rådighed på dette område. Når man tænker på, hvilken udvikling samfundet i øvrigt har gennemgået i de sidste 150 år, er det i grunden imponerende, at disse retlige grænser er forblevet både tidssvarende og rigtige.

Forhandling

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg vil gerne sige tak til statsministeren. Jeg synes, statsministerens redegørelse var meget imødekommende, og at det lover godt for en seriøs debat i fremtiden.

Det er naturligvis ikke så vanskeligt at være enig med statsministeren i de mere retlige vurderinger. Venstre kan også nogenlunde være enig i de elementer, som statsministeren nævner, der skal indgå i en vægtning, når de konkrete afgørelser skal træffes ved lov eller ved en konkret forvaltningsakt, men vi er nok ikke helt

enige, når det drejer sig om, i hvilke vægtskåle disse elementer skal lægges.

Et af grundproblemerne er de mange love. Vi skal se at finde frem til, at vi i fremtiden kan få afreguleret noget af Danmark, og dermed er det også nødvendigt at se tilbage på, hvorfor det er gået, som det er gået.

Vi synes i Venstre, at der er blevet alt for mange indgreb og alt for mange reguleringer over for den enkelte borger. Samtidig har man – og vi har jo måske uden at lægge mærke til det været med til det alle sammen – glemt, at med den stigende regulering af borgernes adfærd er ikke fulgt en tilsvarende regulering af myndighedernes adfærd. Man kan sige, at der er blevet for meget regulering af borgerne, men at retssikkerheden er ikke fulgt med.

Hvordan er det gået til? Det er naturligvis, fordi samfundet er blevet mere indviklet og mere besværligt, så det er nødvendigt, at der reguleres mere. Den ene lille lov gør i sig selv ikke så meget, men set over en årrække er det efterhånden for mange borgere, ikke mindst mindre erhvervsdrivende og landbrugere, blevet meget tungt at skulle overholde disse regler.

Det er klart, at når vi har lavet reglerne her i Folketinget, skal de også overholdes. Så ansætter vi kontrollører, men vi glemmer at udforme regler, der sørger for, at retssikkerheden er i orden. Det kan virke meget tungt og mistænkeliggørende på de enkelte borgere, at de ustandselig skal finde sig i, at myndighederne står der for at kontrollere.

Det er et af dilemmaerne i det system, vi nu har opbygget, at hvor vi har en vældig retssikkerhed i retsplejeloven, når det drejer sig om rockere, om drabsmænd, om tyve, om voldtægtsforbrydere, har vi ikke den samme retssikkerhed, når det drejer sig om det, man kalder kontrol af den enkelte borger og erhvervsdrivende. Så hedder det nemlig kontrolvirksomhed, og så gælder retsplejeloven ikke. Så kræves der ingen konkret mistanke, og så kan myndighederne altså gå ind. I tilfælde, hvor det havde drejet sig om personer, der havde overtrådt straffeloven, skulle politiet have overholdt retsplejeloven.

Jeg efterlyser derfor igen, for jeg har gjort det tidligere, statsministerens opfattelse af, om ikke jeg har ret i, at det nu er på tide, at vi i hvert fald får lavet nogle procedureregler for de offentlige myndigheder, der ikke i forvejen har beskrevne procedureregler i retsplejeloven, og at vi bør foretage en støvsugning, en gennemgang af den

samlede lovgivning med henblik på at afregulere og nedregulere og de steder, hvor der nødvendigvis skal reguleres, så til gengæld opprioritere retssikkerheden.

Statsministeren var meget teoretisk i sine betragtninger, men jeg vil godt forsøge at få diskussionen helt ned på jorden. Jeg har diskuteret med mig selv, hvordan jeg kunne gøre det, hvordan kunne jeg sende en hilsen til statsministeren fra den enkelte borger, og jeg har altså så gjort dét i nat, at jeg har skrevet et lille eventyr, som jeg vil læse op for statsministeren, og som jeg vil tilegne statsministeren. Jeg synes, det viser lidt om, hvordan den enkelte borger ude i landet har det:

Forleden fik Christiansborg besøg af grundlovens fader, kong Frederik VII. Den gamle konge så på grundloven ude i Vandrehallen. Kongen glædede sig meget over, at undersåtternes grundlov i hvert fald efter ordlyden stadig sikrer boligens og ejendomsrettens ukrænkelighed.

Frederik VII blev derefter kørt til Roskilde for at tale med en bonde anno 1996. Vi kom til en gård med store marker, et gammelt stuehus og en stor svinstald – jeg er ved at tilegne et eventyr til statsministeren! Er det muligt at få statsministeren til at høre efter? Vi er kommet ud til en gård ved Roskilde, vil jeg sige til statsministeren – på gårdspladsen var Arbejdstilsynet og politiet i slagsmål med husets søn. Sønnen havde tilladt sig at reparere gårdens tag uden stillads, og det må man ikke, for så kan man falde ned, og det må man ikke. Arbejdstilsynet var kørt ind på gården, ikke med retskendelse, for det var jo ingen ransagning, som skal opfylde betingelserne efter retsplejeloven, »vi kontrollerer bare,« sagde Arbejdstilsynet, »og da sønnen ikke ville komme ned fra taget, sendte vi bud efter politiet.«

»Se, det er i Danmark således, at politiet skal overholde retsplejeloven, når det drejer sig om drabsmænd, rockere og brandstiftere«, forklarede jeg kongen, »men når borgere reparerer deres eget tag, skal politiet bare hjælpe Arbejdstilsynet med at få bondesønnen ned fra taget, og da bondesønnen hverken er drabsmand eller rocker, gælder der ingen regler, for der er jo ikke tale om en kriminel sag, men om kontrol. Bondesønnen er nærmest retsløs og får intet ud af at klage over Arbejdstilsynet, for Folketinget har vedtaget en lov, der giver Arbejdstilsynet lov til at gå ind på borgerens ejendom for at kontrollere.«

Kong Frederik undrede sig. Så gik vi ind i stuehuset. På kontoret sad der to mænd og gennemså alle regnskaberne. De var fra Told og Skat. »Nej, bonden er ikke anklaget for noget«, måtte de indrømme. »Nej, der er heller ikke tale om ransagning, for så skulle der jo være mistanke.« De kontrollerede bare uden retskendelse, og de havde skam ingen mistanke om, at der var begået ulovligheder.

Så gik vi ud i staldene. Her gik dyrlægen og målte efter i bruserummet. Han ransagede ikke, han kontrollerede bare, om der var vaskekumme, om der var riste, og om det snavsede tøj lå i det rigtige rum. Så gik vi ud på marken. Det var dejlige marker med vintersæd og vårsæd. I bygmarken gik myndighedspersoner. De ransagede ikke, de kontrollerede bare, at der ikke var flyvehavre.

Så kom vi til åen. Der var ingen vintersæd, så langt øjet rakte, kun ukrudt, og kong Frederik fik forklaret om reglerne for bræmmer. »Jamen er det ikke ekspropriation?« spurgte den gamle konge. »Nej«, svarede bonden, »de kalder det regulering«. »Helikopterne oppe i luften?« spurgte kongen. »De kontrollerer bare, at jeg har givet rigtige oplysninger om størrelsen af mine marker«, svarede bonden. »Men alt det ukrudt mod syd«, spurgte kongen, »på disse fede jorder, det er da hartkorn, man kan forstå?« »Det er såmænd braklægnings«, svarede bonden. »Men skoven derovre, trænger den ikke til lidt fornyelse?« spurgte kongen. »Nej, det er forbudt, fredningsmyndighederne, Deres Majestæt«, sagde bonden.

Og så fortalte bonden kongen om alle de drikkevandsområder, der skulle udlægges i Roskilde Amt, for at vi på Christiansborg og i det øvrige København kan få rent drikkevand, og han forklarede om bøndernes frygt for, at de slet ikke mere må dyrke deres marker, og om deres frygt for, at der slet ikke er penge til erstatning. »Jamen hvor er ejendomsretten blevet af?« råbte den gamle konge. »Hvad må den danske bonde da selv mere på sin ejendom?« Ingen svarede.

Hovedrystende tog den gamle konge afsked og fløj tilbage til sin himmel. Da han kom op til Sankt Peter, fortalte han om alt det mærkelige, der er sket i Danmark, om husfreden og ejendomsretten, der er blevet ophævet, og om private hjem og marker, der kontrolleres af myndighedspersoner uden retskendelse. Da lo Sankt Peter og sagde:

»Så har du alligevel ikke hørt det sidste, som regeringen har fundet på. Ikke nok med, at regeringen og Folketingets flertal indskrænker ejendomsretten, men flertallet dernede på Christiansborg mener, at mennesket kan forudse høstresultatet. Derfor forlanges det, at bonden skal gøde sine marker i en mængde, der passer med høstudbyttet. Men intet menneske på jorden kender høstens udbytte, før den er i hus, heller ikke den danske regering.«

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Jeg synes lige, jeg vil tage ordet her i starten, for de tre første indlæg har været meget ens. Men vi er vel enige om, at vi har denne lille grundlov først og fremmest for at beskytte mindretallet mod flertallet, og jeg kan i hvert fald bekræfte, at mindretallet i Danmark bliver trådt under fode hver eneste dag. Jeg tog bare lige sådan denne dyng med, som jeg har til at ligge på skrivebordet, og det er alene folk her fra Danmark, der mener, at grundloven går for tæt på dem.

Vi kan holde Tibethøring om et mindretal i et andet land, men hvad tænker vi egentlig om vores egne folk? Mindretallet skriver ikke til statsministeren eller justitsministeren, for de tilhører de frelste, men det skriver så heldigvis til os.

Statsministeren sagde indledningsvis, at vi har et ordentligt retssamfund her i Danmark, og derfor vil jeg godt sige, da nu statsministeren opfordrede til, at debatten skulle gå på det generelle og ikke på det konkrete, at vi har jo talt om det generelle i 15 år, og vi er skredet længere og længere bort fra grundloven.

Derfor har jeg bare taget én enkelt sag ud af en meget stor dyng, jeg har, og den vil jeg lige prøve at give som et eksempel.

Det er Peter Hansen ved Skive, Sø-Peter. Han fik påbud om at fjerne en sø, o.k. Samtidig med at Viborg Amt fjernede hans sø, tog de 450 t sten og 150 t sand. Det anmeldte Peter Hansen til Skive Politi. Politimesteren siger, at han formoder ikke, at han kan dømme Viborg Amtsråd. Det vil højst blive en erstatningssag. Derfor bør Peter Hansen sende sagen til Statsadvokaten. Peter Hansen sender sagen til Statsadvokaten i Viborg, som skriver, at han må støtte politimesteren i, at amtsrådets flertal nok ikke kan straffes, højst blive erstatningspligtigt.

Sagen går så videre til mig. Jeg spørger ministeren direkte, hvordan et amt lovligt kan stjæle

650 t fra en privat mand. Justitsministeren, som heldigvis sidder her i salen, skriver til miljøministeren, som også er socialdemokrat. Miljøministeren skriver til amtsborgmesteren i Viborg Amt, som også er socialdemokrat, og det svar, som amtsborgmesteren i Viborg giver, får jeg så gennem – ja, undskyld, den røde lampe lyser – justitsministeren. Jeg sender et brev til Ombudsmanden. Ombudsmanden må henholde sig til politimesteren i Skive.

Jeg forstår godt, at den lille mand har brændt grundloven her i Danmark. Han har overhovedet ingen rettigheder, når tre ministre, en amtsborgmester, en politimester og en ombudsmand kun kan sige: Gå rettens vej! Den mand har ingen penge til at føre en sag. Hans og hans families liv er fuldstændig lagt i ruiner.

Jeg kunne komme med mange flere eksempler. Det var kun det ene.

Tak, og undskyld, at jeg overskred taletiden lidt.

Formanden:

Ja, men vi tager hensyn til den lille mand.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Det var fru Birthe Rønn Hornbechs eventyr – der jo var rørende – om, hvordan Frederik VII ville se på det i dag.

Men der er jo andre ting, som han ville undre sig over, hvis man nu forestillede sig den tur, som fru Birthe Rønn Hornbech beskrev så malende.

Han ville ikke kunne drømme om, at vi hældte gift ud på jorden for at få slået ting ihjel, at vi brugte så mange pesticider, som vi gør, at vi sløsede med den gødning, som på Frederik VII's tid var en mangelvare, og mangel på den kunne betyde, at folk døde af sult. Han kunne jo heller ikke drømme om, at vi kunne finde på at melde os ind i et EU, som så beslutter, at fordi vi skal holde priserne oppe på vores korn og vores fødevarer, må vi diktere landmanden, at han skal tage en del af sin jord ud af drift og ikke dyrke den.

Se, det var et eventyr. Jeg tror ikke, han kunne forestille sig, at vi kunne te os så tosset. Grunden til, at vi har alle de restriktioner over for den private landbrugsdrift, er, at vi ter os så tosset.

Torben Lund (S):

Lige bortset fra det sidste med EU, så er jeg meget enig i de bemærkninger, som hr. Bent

Hindrup Andersen gjorde i relation til eventyret om Frederik VII.

Men så håber jeg også, at vi i dag kan få en debat, der er frigjort fra sådan partipolitisk fnidder og fnadder. Det havde jeg forstået at der var enighed om, inden vi startede debatten. Men jeg har det lidt ligesom statsministeren, at jeg synes måske ikke, at optakten fra hr. Hovmand og fra fru Birthe Rønn Hornbech var helt lovende i den retning. Men det kan vi så vende tilbage til, og hvis det er den diskussion, vi skal have, kan vi jo se, hvem det er, der har gennemført hvad her i landet, hvem det er, der har lavet hvilken kontrol og lovgivning med indbygget kontrol og miljøregulering. Det vil i hvert fald være noget, som også Venstre er stærkt involveret i. Men lad det nu være; der er altid plads til lidt hyklerier.

Jeg tror, vi kan få en spændende debat. Jeg synes, det er vigtigt, at vi med mellemrum også mere principielt kan diskutere, om den lovgivning, vi gennemfører her i Folketinget, nu også fuldt ud lever op til grundlovens bestemmelser om borgernes retssikkerhed.

Vi skal selvfølgelig alle sammen hele tiden holde øje med, at lovgivningen ikke udvikler sig på en sådan måde, at der sker en udhuling af grundlovens bestemmelser, og i dag er det bestemmelserne i §§ 72 og 73, vi skal kigge på.

Men jeg vil godt starte med som udgangspunkt at holde fast i, at det er Folketingets ansvar, at beskyttelsen af borgernes retssikkerhed ikke bliver tilsidesat i lovgivningen, og det ansvar er jeg sikker på vi alle sammen føler, uanset hvilket parti vi tilhører.

For at vi kan leve op til det ansvar, er det selvfølgelig nødvendigt, at Justitsministeriet, som det også sker i dag, i forbindelse med de enkelte loves tilblivelse påser, at forslagene ikke indeholder bestemmelser, der er i strid med grundloven. Vi skal kunne forudsætte, at Justitsministeriet har været igennem en grundlovsmæssig vurdering af og stillingtagen til de enkelte bestemmelser i et lovforslag, når det fremsættes. Det gælder i alle forhold, men det gælder i særlig grad, når det drejer sig om grundlovens beskyttelse af borgernes frihed og retssikkerhed. Dermed kan vi også i Folketinget leve op til vores ansvar for at følge grundloven.

Så vil jeg godt gøre et par bemærkninger om § 72, krænkelse af privat ejendom; vedrørende § 73 i grundloven vil vores miljøpolitiske ordfører, hr. Martin Glerup, gøre bemærkninger.

Vedrørende krænkelse af privat ejendom vil jeg sige, at diskussionen om den bestemmelse i

øjeblikket drejer sig om, hvorvidt den lovgivningsmæssige praksis for myndigheders adgang til borgernes boliger og erhvervsvirksomheder uden retskendelse er gået for vidt. Med andre ord om undtagelsen fra kravet om retskendelsen i § 72 anvendes for ofte i lovgivningspraksis.

Vi har for et halvt års tid siden fået oplyst af Justitsministeriet, at der er mere end 100 love, som giver en sådan adgang, og det lyder jo umiddelbart af mange; men lad os nu se lidt nærmere på, hvad det er.

Vi har igennem mange år i Folketinget under skiftende regeringer med åbne øjne og med store flertal vedtaget en lang række bestemmelser i lovgivningen om forvaltningsmyndigheders adgang til at foretage kontrolundersøgelser, typisk kontrolundersøgelser i forbindelse med tilsyn, stikprøvekontrol og lign. Vi kender det også fra låne- og støtteordningerne på landbrugs- og fiskeriområdet.

Det er der i sig selv ikke noget alarmerende i, tværtimod er det nødvendigt. Udviklingen hænger nøje sammen med den udvikling, der har været på afgifts- og tilskudslovgivningen, og ikke mindst med de krav, som også EU stiller til os som medlemsstat om at føre kontrol med diverse ordninger. Det er krav, som vi i høj grad har blikket rettet mod med hensyn til de andre EU-lande: Lever de nu op til deres kontrol i henhold til de ordninger, der er i EU? Når vi har blikket rettet mod de andre lande, må vi selvfølgelig også have blikket rettet mod os selv og feje for vores egen dør.

Der er ikke tale om indgreb over for borgere, der er tale om at føre kontrol med, om de støtte- og låneordninger, man etablerer, nu også bliver overholdt.

Jeg er enig med statsministeren i, at der ikke er grund til at antage, at den nuværende lovgivning skulle være i strid med grundloven, men det er også klart, at antallet af love, hvor vi har lavet disse bestemmelser, selvfølgelig bør skærpe vores opmærksomhed.

Derfor er det godt, at Justitsministeriet også har oplyst, at man nu er mere restriktiv på det område, og det vil også være rigtigt, at regeringen giver Folketinget en samlet redegørelse for udviklingen i forvaltningsmyndigheders adgang til privat ejendom uden retskendelse.

Bestemmelser af den art bør selvfølgelig kun anvendes, når de er nødvendige for at få lovgivningen overholdt, og deres rækkevidde skal naturligvis begrænses til det nødvendige. Det

bør udførligt angives i lovforslagenes tekst og bemærkninger, hvad rækkevidden er, sådan at anvendelsen af bestemmelserne også er klar for Folketinget og for borgerne. Derfor bør det udtrykkelig fremgå, når der er tale om anvendelse af grundlovens regel om undtagelse fra kravet om retskendelse, og det bør udtrykkelig anføres, hvor undtagelsen i det enkelte tilfælde er nødvendig og berettiget. Det giver os her i Folketinget det bedst mulige grundlag for at foretage en vurdering af, om grundloven i hvert enkelt tilfælde er overholdt.

Formanden:

Hr. Torben Lund har delt i sin ordførertid med hr. Martin Glerup, der har de resterende 4 minutter.

Martin Glerup (S):

Der har i mange år været stor politisk enighed om at værne de danske miljø- og naturværdier, uanset om miljøministeren har heddet Christian Christensen, Lone Dybkjær, Per Stig Møller eller som nu Svend Auken. Faktisk stammer de allerfleste planer og miljøregler fra Schlüterårene. Eksempelvis vedtog Folketinget jo i 1991 naturbeskyttelsesloven, hvis formål var at styrke beskyttelsen af dansk natur og udvide offentlighedens adgang til naturen.

Naturbeskyttelsen blev udvidet til at omfatte flere naturtyper, heriblandt ferske enge samt to meter bræmmer ved naturlige vandløb. Styrkelsen af naturbeskyttelsen skete i erkendelsen af, at intensiv landbrugsdrift har nogle naturmæssige omkostninger; der er gennem de sidste mange år sket en reduktion i antallet af leve- og opholdssteder for fritlevende dyr og vilde planter.

I tilknytning til naturbeskyttelsesloven udstedte Schlüterregeringen bekendtgørelser, som angiver, hvordan loven skal administreres af amter, kommuner og styrelser.

Som jeg har forsøgt at påvise, er der her tale om et fælles politisk gods fra naturbeskyttelsesloven, som nu i nogle tilfælde føles som uacceptabel rådighedsindskrænkning hos ejendomsbesiddere i det danske landskab. Hertil kommer udpegningen af områder som led i internationale forpligtelser, f.eks. fuglebeskyttelsesområder, Ramsarområder og habitatområder. Udpegningen kan indebære, at der skal føres en restriktiv tilladelsespraksis over for udvidede eller nye aktiviteter.

Er der i konkrete sager behov for øget beskyttelse af et givent område for at sikre dets naturværdier, vil det f.eks. ske via en fredning med dertil knyttet erstatning. Der findes forskellige reguleringer af rådighedsretten over en ejendom. Hvorvidt det drejer sig om erstatningspligtige reguleringer, og hvor store erstatninger der i givet fald skal ydes, er udtryk for en afvejning af væsentlige samfundsinteresser over for den enkeltes interesser set i lyset af den nationale og internationale udvikling.

Adskillige gode projekter bl.a. inden for naturgenopretningsområdet er gennemført landet over. Tit går bølgerne højt, når der arbejdes på disse projekter. Jeg kan nævne Vadehavsplanen, og jeg kan nævne Skjern Å-projektet. Tit er det sådan, at de idéoplæg, der bliver lagt frem, bliver betragtet som fuldbårde kendsgerninger. Men de er jo oplæg til debat, hvorpå der kan træffes afgørelser, og for det meste ender det med, at man når nogle rigtig gode og flotte resultater.

Også her på Christiansborg kan gemytterne komme i kog, jeg tænker her på Skjern Å-naturopretningsprojektet, men vi fandt jo alligevel frem til en fælles beretning om Skjern Å-projektet med en bred opbakning.

Der er selvfølgelig ingen her i Folketinget, der er interesseret i at bryde grundloven. Det er jo stort set det eneste, vi politikere skriver under på at vi ikke vil gøre, når vi er valgt til Folketinget, men derfor skal vi naturligvis hele tiden være opmærksomme på, hvorvidt retssikkerheden for den enkelte er i orden. Det hindrer ikke, at vi gennem miljø- og planlovgivning beskytter væsentlige samfundsmæssige interesser som enestående natur og fremtidige drikkevandsressourcer.

Socialdemokratiet er opmærksom på, at vi skal gå balancegang, så vi hverken tilsidesætter den enkelte eller hensynet til helheden. Derfor vil vi gerne medvirke til en status på området.

Jeg skal derfor på vegne af Socialdemokratiet, Venstre, Det Konservative Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre, Fremskridtspartiet, Enhedslisten, Centrum-Demokraterne og Dansk Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget opfordrer regeringen til inden udgangen af 1996 at fremlægge en redegørelse

- for udviklingen i forvaltningsmyndigheders adgang til privat ejendom uden retskendelse og
- for udviklingen i anvendelse af erstatningsfri regulering inden for plan-, miljø- og naturbeskyttelsesområdet.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 84).

Anden næstformand (Henning Grove):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden:

(Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Når vi er medforslagsstillere til det dagsordensforslag, der netop er blevet oplæst, er det naturligvis, fordi vi håber, det betyder, at debatten i dag ikke ender med det rene ingenting, men er starten på en debat om, hvorvidt grundloven respekteres.

Man kunne godt frygte, at denne debat ville ende i det rene ingenting, når man hører de indledende bemærkninger både fra statsministeren og fra ordførerne, for det er jo rigtigt, som det siges, at grundloven er elastisk, og det er også rigtigt, når fru Birthe Rønn Hornbech siger, at derfor er de nok rigtige, disse retlige kommentarer, statsministeren kommer med om, at man kan sige, at grundloven ikke nødvendigvis er overtrådt.

Domstolene skal også kontrollere, hvorvidt grundloven overtrædes, og hvis vi ser på den retspraksis, som foreligger, viser det sig også, der skal særdeles meget til, for at domstolene vurderer, at en lov vedtaget af Folketinget er grundlovsstridig.

Derfor bliver det også i en debat som denne afgørende – og det er vigtigt for befolkningen at vide det – hvor partierne står, hvordan de enkelte partier forholder sig til, hvornår noget er grundlovsstridigt, hvornår det er på kanten af grundloven, og hvornår det ikke er, hvornår de politiske partier mener, at der er tale om et indgreb i ejendomsretten, som går så vidt, at der reelt bør ydes erstatning efter § 73.

Derfor vil jeg godt allerede nu tage udgangspunkt i en helt konkret vedtagelse, nemlig omkring bræmmerne, hvor man indskrænker landmændenes mulighed for at dyrke deres jord. Man siger, at det ikke sker med erstatning

til følge, men at landmændene endda stadig skal betale skat af den jord, som de ikke må benytte.

Her er et tilfælde, et konkret tilfælde, hvor der efter Dansk Folkepartis opfattelse i hvert fald er tale om, at man foretager en så vidtgående indskrænkning af et erhvervs mulighed for at benytte det areal, man selv ejer og betaler skat af, at der bør ydes erstatning efter grundlovens § 73.

Jeg kunne ønske mig, at også den socialdemokratiske ordfører vil give os andre og befolkningen et præj om, hvor Socialdemokratiet står i sådan et tilfælde.

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Jeg skal blot meddele, at når vi har lagt vægt på, at vi i dag kunne samles om en dagsorden med den ordlyd, som netop er blevet kundgjort for Folketingets medlemmer, er det, fordi vi i Venstre betragter denne debat som overordentlig vigtig for den enkelte borgers retssikkerhed. Vi har ikke den opfattelse, at der ikke er grund til bekymring. Vi har tværtimod den opfattelse, at der i allerhøjeste grad er grund til bekymring. Vi har stribevis af enkeltsager. Vi har massevis af eksempler, som viser os, at her er vi på skred.

Nu får vi en redegørelse, som bliver lagt på Folketingets bord inden jul, og så vil vi herefter tage de nødvendige konsekvenser. Dermed menes selvfølgelig de eventuelle lovgivningsmæssige konsekvenser, hvis der bliver behov for det.

Jeg vil gerne sige, at vi har ikke villet rejse en partipolitisk diskussion i dag. Vi har derimod ønsket at rejse en grundlæggende debat om noget af det allervigtigste for vores folkestyre, som vi ikke ønsker bare skal slutte med en forespørgsel og et dagsordensskænderi. Vi ønsker faktisk, at denne debat skal føres videre, og vi ønsker at få masser af gode eksempler, så vi kan få rettet op på den skæve udvikling, som vi føler er i gang.

(Kort bemærkning).

Martin Glerup (S):

Der synes jeg hr. Svend Erik Hovmand har ret, for ellers ville det jo også i givet fald blive, som en kommentator skrev: En gratis omgang for Venstre. Det er i stort omfang fælles gods, vi har at gøre med her. Det drejer sig jo f.eks. om bræmmerne, hvor der var et bredt flertal inklusive Venstre og De Konservative, der i forbindelse med naturbeskyttelsesloven gik ind for

det, og vi var selvfølgelig også med. Det var en bestemmelse til gavn for vandløbene, til gavn for miljøet.

Det, der var spørgsmålet, var, om det var en erstatningsfri, generel afståelse. Det mener vi efter råd fra Kammeradvokaten, men det mener landbruget ikke. Derfor har man en sag kørende i landsretten, og den finder så sin afgørelse, men det anfægter jo ikke, at vi var enige om det miljømæssige mål i det, og så skal Folketinget ikke være dommer over, hvorvidt der skal ydes erstatning. Det er et domstolsanliggende.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Fremskridtspartiet er med i den dagsorden her, men vi har jo en del embedsmænd i logen dernede, som måske sidder og noterer ned, og derfor vil jeg godt her sige, at når nu der står i sidste pind: »inden for plan-, miljø- og naturbeskyttelsesområdet«, så forventer vi også, at vejloven og disse ting kommer med ind. Der har været en del sager, hvor en ny motorvej generer med støj, rystelser osv. Vi vil gerne have, at det ligesom bliver drejet med ind i de videre planer.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg vil gerne sige til hr. Martin Glerup, at jeg er meget enig i, at Folketinget ikke skal gøre sig til dommer over, hvorvidt der efter grundlovens bestemmelser er krav på erstatning eller ej.

Dér, hvor Folketinget vel skal gøre sig til talsmand, er, hvis man, når man vedtager en lov som den, man har vedtaget, finder, at det er rimeligt, at der bør gives en erstatning, fordi man laver et indgreb i folks rådighedsret over noget, de selv ejer.

Jeg må sige, at jeg personlig føler, at med den retspraksis, der foreligger, har landbruget ikke en chance for at vinde en sag ved domstolene imod den lov, der er vedtaget. Jeg kunne håbe det, men sådan er det ikke. Det tror jeg ikke på.

Det er også derfor, det bliver mere nødvendigt, når man vedtager et indgreb i ejendomsretten, at de politiske partier selv efterfølgende vurderer, om man så ikke bør give den erstatning, som grundlovens ånd måske egentlig foreskrev. Det er her, jeg savner Socialdemokratiets bud. Hvor langt mener Socialdemokratiet det er rimeligt, at man ved lovindgreb går ind i begrænsning af folks rådighedsret over det, de selv ejer, før man efter Socialdemokratiets opfattelse bør give erstatning?

Jeg mener, at eksemplet med bræmmerne fint illustrerer et sted, hvor man efter Dansk Folkepartis opfattelse bør give en erstatning.

Og så efterlyser jeg hr. Martin Glerups eller hr. Torben Lunds svar på, hvor Socialdemokratiets grænse er for, hvornår man skal give erstatning.

Christian Mejdahl (V):

Jeg vil godt indlede med at gøre hr. Martin Glerup opmærksom på, at der i sin tid i betænkningen til naturbeskyttelsesloven stod, at et mindretal – Det Konservative Folkeparti, Venstre og Centrum-Demokraterne – indstillede lovforslaget til vedtagelse, men at mindretallet protesterede imod, at et flertal i forbindelse med denne lov låste sig fast på 2 m bræmmer langs vandløb. Dette lige for at genopfriske i den socialdemokratiske ordførers erindring, at sådan var hændelsesforløbet.

Noget af det første, børn bliver bevidste om, er ejendomsrettigheden. Den er nedarvet i dem fra naturens hånd; udsagnet »det er mit« kender vi, og de er parate til at gå på barrikaderne for det.

Sådan er det også i tilværelsen i øvrigt. Spørg vurderingsmændene for mark- og vejfred, hegnsynsmændene, landinspektørerne: Det er mit, skellet går her eller dér, det har det altid gjort, og det skal det blive ved med.

Denne indstilling er nedarvet, uanset om lodsejeren er en bonde, der skal leve af sin jord, eller han er grundejer med parcelhus og virksomhed. Denne indstilling finder han støtte til i grundloven. Den lader ingen tvivl tilbage: Det dér er mit; det kan ingen tage fra mig.

Kun i særlige, specielle tilfælde og da kun mod fuld erstatning må man tåle, at ejendomsretten inddrages.

Denne urgamle, nedarvede indstilling er årsagen til, at mange har følt sig krænket og gået for nær, når det offentlige forgriber sig på ens enemærker ved at påføre dem en rådighedsindskrænkning.

For år tilbage skete det kun i de tilfælde, hvor der skulle gå en vej, en jernbane eller en højspændingsledning hen over jorden. Da var der ingen ende på, hvad det, »der er mit«, skulle reserveres til.

Når det drejer sig om jord til infrastrukturprojekter, findes der som regel en løsning. Den kan være meget genererende, men der er sjældent tvivl om, at indgrebet udløser erstatning. Der kan være uenighed om, hvad der er ret og

rimeligt. Lodsejeren føler tit, at vurderingsmændene føler sig kaldede til at tage mere hensyn til den offentlige kasse, som tit er den, der skal punge ud, end til lodsejeren, der må lide afsavn og fåle ulemper.

Anderledes ser det ud, når det er de mere udefinerbare rådighedsindskrænkninger, som følger i kølvandet på de forskellige områdeudpegninger og generelle ejendomsreguleringer. Jeg nævner en række i flæng: SFL-områder på 350.000 ha, skovrejsningsområder på 190.000 ha, og dertil kommer 830.000 ha, hvor skovrejsning er uønsket eller forbudt, naturbeskyttelseslovens § 3, drikkevandsområder, vindmølleplaceringsområder, habitatområder, bræmmer langs vandløb, fortidsminder, beskyttelseslinjer, for slet ikke at tale om alle de dyrkningsbegrænsninger, som i øvrigt er pålagt landbruget, f.eks. loft over, hvor mange dyr man må have pr. ha, brakarealer, som skal være grønne, ligesom en vis procentdel af det samlede areal skal være det, osv. – alt sammen uden nogen form for erstatning. Det sker i samfundets interesse, men på landmandens bekostning.

Jeg tror ikke, grundlovens fædre har forestillet sig, at ejendomsret og retssikkerhed skulle underkastes salamimetoden. Skærer man skiverne tynde nok, mærkes det ikke ret meget, men resultatet er jo alligevel, at på et tidspunkt er der ikke mere pølse tilbage.

Venstre fralægger sig ikke ansvaret, men vi har et ønske om, at den gældende såvel som den fremtidige lovgivning underkastes en grundig vurdering med hensyn til den rådighedsindskrænkning, som den er årsag til, med henblik på, at der udbetales relevant erstatning.

Hvis det offentlige skal betale, bliver man måske også mere tilbageholdende med at overplastre Danmark med områdeudpegninger og generelle ejendomsreguleringer. Det er jo ikke sikkert, at de alle sammen skal have det omfang, som de har haft før.

Det bør også blive et krav, at en offentlig myndighed altid skal oplyse om sine planer og orientere den enkelte lodsejer om eventuelle rådighedsindskrænkninger, f.eks. når der udlægges bræmmer langs vandløb.

Mange gange reserverer en offentlig myndighed gennem planlægning et areal til f.eks. et vej-anlæg. Som tiden går, ændres linjeføringen på en grund, og reservationen ophæves måske efter en 5-10 år. I den periode har lodsejeren været afskåret fra at disponere frit. Han har ikke kunnet investere og belåne sin ejendom som

hidtil, men han får ingen erstatning. Det er der ikke mange berørte som synes er rimeligt. Mange lodsejere føler ejendomsretten og retsbevidstheden krænket, og bedre bliver det ikke af, at mange myndighedsfunktioner udføres af medarbejdere, som med en simpel legitimation, men uden retskendelse kan skaffe sig adgang til både bolig, virksomhed og arealer.

Der er nok at tage fat på. Det er på tide, at vi får begyndt. Venstre er parat til at medvirke.

Anden næstformand (Henning Grove):

Hr. Hans Christian Schmidt, også som ordfører.

Hans Christian Schmidt (V):

Det var en meget glædelig oplysning, der blev givet af statsministeren tirsdag aften den 14. maj 1996. Statsministeren meddelte ved den lejlighed på et pressemøde, at han ville starte en aktion sammen med sine ministerkollegaer for regelsanering og -forenkling og mod bureaukrati.

Det var et godt signal og fuldt forståeligt. For særlig på miljø-, planlægnings- og energiområdet har vi oplevet mange sager, skandaler vil nogle endda kalde dem.

Men da jeg læste de nærmere enkeltheder, blev jeg klar over, at netop disse sager ikke var omfattet af forslaget. Miljø- og Energiministeriet holdes udenfor. Det er uforståeligt. Som sagt er netop dette ministerium i centrum, når snakken ude omkring i landet går på den enkeltes rettigheder.

Jeg oplever, at befolkningen er utilfredse med, at staten efter deres mening i stigende omfang tiltager sig nogle rettigheder, som den ikke burde. Utilfredsheden er stærkt stigende og er et vink med en vognstang om, at vi bør stoppe denne fremfærd.

Der er ingen tvivl om, at jurister vil kunne lave lange redegørelser, der forklarer, at staten i forhold til forskellige paragraffer har ret til at foretage rådighedsindskrænkning. Men det, vi i dag bør diskutere, er, om det er rimeligt, og om det har været hensigten med grundloven.

I Venstre mener vi ikke, det er rimeligt, og vi mener heller ikke, at det har været hensigten fra grundlovens fædre, at § 73 om ejendommens ukrænkelighed har skullet kunne omgås ved hjælp af så mange reguleringer. Fædrene tog ejendomsrettens ukrænkelighed alvorligt.

I dag bliver mange pålagt rådighedsindskrænkning i ejendomsretten. Det sker, fordi deres arealer bliver udlagt til f.eks. Ramsarom-

råde, fuglebeskyttelses- og habitatsområder, jagtfredning, skovrejsningsområder, drikkevandsområder osv. Hvis bare fire-fem af disse begrænsninger sker inden for samme geografiske område, er der efter vores mening reelt tale om fredning. Men fordi den totale fredning sker i medfør af love, der omfatter erstatningsfri regulering af ejendomsretten, er der ikke tale om ekspropriation. Der udbetales derfor heller ikke erstatning.

Et af de groveste generelle eksempler er indførelsen af en 2 m dyrkningsfri bræmme langs vandløb og fortidsminder. Selv om det havde karakter af fredning, blev der ikke udbetalt erstatning.

Men der findes også hele områder. Et eksempel på et helt område, der er blevet pålagt en lang række indskrænkninger i ejendomsretten, er Vadehavet. Beboerne her er i de seneste år blevet pålagt en lang række begrænsninger i brugen af de marker og enge, som de har en århundredlang tradition for at anvende. Som eksempel kan nævnes naturbeskyttelseslovens § 3, der forbyder opløjning af græsarealer, der ikke havde været pløjet i de sidste syv år. Det berører deres dispositionsfrihed, men også muligheden for at bruge arealerne til afgræsning osv. bliver berørt.

Ved de generelle indgreb, der rammer hele landet, er det især landmænd, der får deres jord udpeget som naturbeskyttelsesområde eller andet. Indgrebene foretages af flere forskellige offentlige instanser og ofte uden indbyrdes koordination, og der foretages ikke en ordentlig direkte orientering af de berørte borgere, og de får ikke hver gang oplysning om deres klageadgang.

Men tilbage er altså: Vi efterlader mindst to spørgsmål. Er det rimeligt, at vi i en sådan grad griber ind i befolkningens rettigheder, og har det været meningen med § 73 i grundloven?

I Venstre mener vi nej, og vi ønsker som en start i hvert fald følgende punkter gennemført:

Vi vil have større respekt for den private ejendomsret.

Der skal kun reguleres i ejendomsretten, når det er strengt nødvendigt. Frivillige aftaler er langt at foretrække.

Udpegning skal ske ud fra den holdning at beskytte for at kunne benytte, og derfor skal de berørte parter inddrages i langt større omfang også som rådgivere med baggrund i deres viden om områderne.

Der skal i højere grad ydes erstatning for regulering af ejendomsretten.

Vi skal have større respekt for det lokale selvstyre.

Vi skal have en mere moderne og smidig arbejdsgang i styrelserne, og de berørte parter skal orienteres ved direkte kontakt til den enkelte.

Og så som en selvfølge, at klageadgang hver gang skal oplyses.

Det er punkter, som Venstre finder er meget vigtige at få gennemført, og det er i hvert fald en god start.

Når debatten så ellers går på, hvad vi historisk har foretaget os sammen, vil jeg meget håbe på, at debatten her ikke vil afspejle, at vi kommer til at stå og kun diskutere historie, men at vi kigger opad og udad, og at det bliver visioner i stedet for, så vi sammen kan rette de fejl, vi måtte have begået, og ellers hver for sig dem, som man selv har ansvaret for.

Niels J. Langkilde (KF):

Der er god grund til at rose Venstre for et godt initiativ til denne debat, og den kan jo dårlig blive placeret bedre end her, et par uger før vi skal ud og snakke grundlov på grundlovsmøderne. Også tak for statsministerens redegørelse! Der er mange positive meldinger også i den.

Konservatismen bygger på det enkelte menneskes frihed og ansvar og bevidstheden om, at vi udgør et fællesskab, hvor den gensidige afhængighed er ganske betydelig. Vi er, som vi plejer at sige, alle i samme båd. Det er en gammel konservativ tankegang. Vi sidder ikke i hver sin båd; vi er på mange måder i samme båd, og miljøproblemerne i de senere år har anskueliggjort det for dem, der har troet, at hver sad i sin egen lille robåd.

Frihed og ansvar bliver tomme begreber, hvis man ikke tillader borgerne at eje privat ejendom. Det gælder også boligen og jorden, lige så godt som det gælder produktionsmidlerne. Derfor er det også nogleparagraffer i vores grundlov.

Denne frihed har frigjort en umådelig virke-trang i menneskene, og det ses i den europæiske og amerikanske kulturkreds, hvordan den udstrakte frihed har skabt materiel velfærd helt uden sidestykke andre steder i verden. Den har afskaffet frygten for sult og hungersnød i vores del af verden, og den har givet borgerne en naturlig selvfølelse og selvtillid til at klare dagen og vejen.

Den private ejendomsret har placeret ansvaret konkret på enkeltpersoner, og det er jo netop

styrken, for menneskene er nu engang sådan, at hvis der er to, der skal dele et ansvar, bliver der normalt kun en enkelt procent til hver, og så smuldrer tingene.

Det enkelte menneskes ansvar blev netop for sømt i de lande, vi såovre mod Øst, der hyldede et andet princip. Det, at man overlod tingene til systemerne, fratog folk ansvaret, det gjorde, at dér bankede sulten på med jævne mellemrum. Dér var frygten, og det på trods af at det måske var nogle af de mest velstående lande rent materielt, hvad enten det var mineraler eller jordbund, der var i de områder. Det er altså noget, vi i den grad må værne om. Den private ejendomsret er grundlaget for et samfund i vækst, et samfund i balance.

Men når man siger grundlov, når man snakker om de her ting, har begrebet retssamfund været inde i debatten. Og med rette. Det, der karakteriserer et retssamfund, er jo Montesquieus gamle tanker om adskillelsen af den udøvende, den lovgivende og den dømmende magt. Det skal være klare, forståelige love og bekendtgørelser, de skal kunne forstås af befolkningen; uafhængige myndigheder skal administrere klart inden for lovens grænser og ikke bevæge sig ud i gråzoner, og alle skal være lige for loven.

Endelig er det naturligvis vigtigt, at der er uafhængige dommere, som forhindrer, at processerne tager for lang tid, og at den ene part bliver slidt op, inden man når at få sin ret.

Grundloven af 1953 er på mange måder en god grundlov. Den har 40 år på bagen, men er ikke på den måde nedslidt. For Det Konservative Folkeparti står det ikke lige for, at vi skal ud og lave grundlovsreformer eller noget i den retning. Det står heller ikke for, at vi skal ud og have en forfatningsdomstol til at afklare de her ting. Der har været diskussioner om, hvorvidt grundloven er holdt eller ikke holdt. Sådan er det ikke.

Vi er da opmærksomme på, at der sandsynligvis kun er faldet en enkelt dom ved Højesteret for, at man har vedtaget en grundlovsstridig lov. Det er den eneste, jeg har kunnet finde. Om det så er udtryk for, at Højesteret er følgagtig over for Folketinget, vil jeg ikke sige. Det er måske heller ikke udtryk for, at vi altid har været lige omhyggelige med at lave alle love, så de befinder sig i den helt sikre zone. Vi kan nok finde sandheden et sted midt imellem. Vi arbejder så godt, vi kan, for, at alle love, vi laver i dette Ting, overholder grundlovens bestemmelser.

Men når grundloven er så rummelig for fortolkning, hænger det selvfølgelig sammen med, at den er meget svær at ændre. Det kan vi huske i 1939 – det var ikke nogen succes, da man forsøgte at ændre grundloven da, og derfor er sådan en grundlov selvfølgelig formuleret på en måde, der ikke gør den så operativ i dagligdagen.

Men enkeltheden er af afgørende betydning for den enkelte borger. Den enkelthed mener Det Konservative Folkeparti vi kan bidrage til ved at gøre hele vores administrative system på miljøområdet langt enklere. Hvis vi nedlægger amterne og fordeler de opgaver, amterne har i dag, på det kommunale niveau, på det statslige niveau, kunne vi dog komme ned på at have fire niveauer: et kommunalt niveau, et statsligt niveau, EU-niveauet og de forskellige internationale aftaler, vi har indgået. Det var dog mere overskueligt end fem, og det var en måde at gå i gang med det på.

De erstatningsfri reguleringer har været bragt ind i debatten. Det har de været omkring bræmmerne. Og nu kører der så en retssag på dette område, og vi skal ikke blande os mere i det. Nu må retten tale: Er man gået for langt eller ej? Vi finder selvfølgelig, at det, vi gjorde og stemte for dengang, var rimeligt, men der er heller ingen grund til at gå videre i den retning.

§ 3-områderne i naturbeskyttelsesområderne er der nok grund til at kigge på. De har haft nogle uheldige bivirkninger, så folk i dag går ud og pløjer områder ned for at være på den sikre side, fordi vi dér opererer med nogle områder, der ikke ligger klart fast, hvor der ikke er den retssikkerhed, at ejeren af grunden kan få udleveret et kort, der siger, at præcis her går grænsen for de områder og de restriktioner, der er. Det er selvfølgelig en retsusikkerhed, at man kan vågne op en morgen, og så er der nogle andre restriktioner, end der var dagen inden. Det er utilfredsstillende i et retssamfund, at der er så svingende en praksis for fortolkningen af, hvad der er gældende ret.

Habitatområderne har også været genstand for megen debat i de senere år. Ideen er grundlæggende rigtig, men det har afsløret, at der har været en fundamental mangel i det faglige grundlag for mange af udpegningerne. De sager ville vi gerne have været foruden. Vi har rejst dem i dette Ting, og de kører rundt om i landet, men det er at underminere borgernes tillid til det, der rent faktisk er hensigten med det hele.

Det er et område, vi må tage op og sikre, at vi ikke lægger begrænsninger på arealer, uden at ejeren selv ved det; det er dog det mindste, vi kan gøre. Det synes jeg er noget af det, der skal være centralt i det udvalgsarbejde, der går i gang, at vi sikrer folk, at hvis man tager noget fra dem, så gør man lige opmærksom på, at vi sådan set er inde og grabbe lidt eller har tænkt os at gøre det – og helst i god tid i forvejen, så folk kan spille med aktivt og positivt, i stedet for at de kommer bagefter og med rimelig grund føler sig meget forurettet.

Men vi har jo andre områder, der er præget af restriktioner. Det er nævnt med grundvandsområderne, de særlig følsomme landbrugsområder, fuglebeskyttelsesområder, Ramsarområder osv. osv. Men det er spørgsmålet, om vi ikke skal vende botten med alt det, vi gør her. Vi er jo faret ud centralt fra.

Kunne vi ikke benytte friheden i stedet for på det her punkt? Skulle vi ikke sætte dagsordenen og sige: Vi vil gerne beskytte dette eller hint, hvem byder sig til, så vi i stedet bruger en auktionsmekanisme? Det har man jo gjort andre steder. Vi har faktisk gjort det på et enkelt område med succes, ser det ud til – det er på skovområdet.

Englænderne har gjort det på naturområdet og sagt: Vi vil gerne beskytte denne fugl eller den arealtype: Hvem byder sig til, hvad vil I gøre det for? Hvad afstedkommer sådan en metode, at man bygger på frihed? At langt flere folk i England kom med bud på, at de havde denne fugl eller noget andet, som de faktisk godt ville lade lægge nogle restriktioner på af sig selv.

Det var en positiv måde at gøre det på, og da kunne man få befolkningen aktivt til at virke med, de måtte så sætte prisen på, at man havde noget at vælge imellem. Det ville være den frivillige måde – en måde, hvor folk arbejdede aktivt med. Det skal derfor være et af de konservative udspil på det her område til at få lagt bedre rammer om vores fremtidige miljøbeskyttelse:

Brug en måde, der sikrer, at frivilligheden er i højsædet, og så må man, når den ikke strækker videre, se, hvordan man kan komme med fredninger; og de fredninger skal selvfølgelig foregå i størst mulig åbenhed. Og da den socialdemokratiske ordfører netop har været inde på Skjern Å, er det jo et godt eksempel på, at vi nu – efter det forlig, vi har indgået – har fået en åbenhed, fået en inddragelse af lokalbefolkningen, som vi ikke havde på samme måde tidligere.

Det er i øvrigt besynderligt, at vi skulle lære det ved det miljøarbejde, vi har været ude at lave i den store verden, at aboriginals skal inddrages. Det kan de altså nu også blive i Danmark; det er vi glade for.

Så hvis jeg skal resumere i fire punkter, hvad der er vores bud på at komme videre ad denne vej, så skal det være at forenkle det administrative, bl.a. ved amternes nedlæggelse; det skal være at bruge en licitationsordning i stedet for den nuværende centrale myndighedsudpegning; det skal være, at man også kan ophæve fredninger igen, når de er lykkedes – når det, vi har beskyttet, har vokset sig kraftigt, hvorfor skal vi så lægge og bevare nogle u hensigtsmæssige restriktioner?

Og så skal vi selvfølgelig oplyse borgerne grundigt om, hvad vi agter at gøre, så de har mulighed for størst mulig medindflydelse på vores alle sammens lands udvikling.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg synes, der er kommet mange gode tanker frem både fra Venstre og De Konservative om, hvordan man kan holde grundlovens bestemmelser mere i hævd på de her to områder, som vi diskuterer i dag.

Men ellers må jeg sige, at starten af den her debat jo har været præget af, at grundlovstalerne blot holdes lidt tidligt i år, og man kan jo frygte – når man så i enighed her i Folketinget siger til regeringen, at den nu skal komme med en redegørelse – at den blot bruger det som skalkeskjul til at trække sig tilbage og undgå en egentlig debat om, hvor forskellene egentlig er i det her Folketing.

Og derfor, selv om regeringspartierne og V og K indtil nu har forsøgt at holde hinanden i skak med trusler om at ville nævne noget med fortiden – og det er jo også frygteligt at gøre i den her sammenhæng fra de parters side – bliver jeg alligevel nødt til at spørge hr. Martin Glerup og også gerne både V's og K's ordførere endnu en gang: Hvor går grænsen for, hvad Folketinget skal acceptere af rådighedsindgreb, før man giver erstatning til de pågældende, man foretager rådighedsindgrebet overfor?

For jeg må sige til hr. Langkilde, at jeg tror ikke et suk på, at landbruget vinder den prøvesag, som nu foregår omkring bræmmerne. Jeg tror ikke et suk på, at de har en chance, for domstolene er meget tilbageholdende med at underkende en lov vedtaget herindefra, uanset hvor

meget vi mener, den er på grænsen af grundlovens § 73, og derfor bliver det til syvende og sidst op til os her i Folketinget, hvornår vi siger, at nu er det nok, nu skal der gives erstatning.

Det er det, det drejer sig om, og det er det, som befolkningen i den her debat har et krav på at vide: Hvor langt vil de enkelte partier gå i rådighedsindskrækelsen, før der gives erstatning?

Og et konkret spørgsmål: Når der foretages indgreb i folks ejendomsret over den ejendom, de ejer, og den ejendom, de skal betale skat af af hensyn til almenvellet – uanset om det er på grund af landbrugsregler, miljøregler i øvrigt, eller hvad det er – er V og K, er regeringspartierne så med på, at det sker enten ved en offentlig overtagelse, eller det sker ved en erstatning med en bevarelse formelt af ejendomsretten hos den private? Det synes jeg ville være interessant at få at vide. Så er vi da kommet et skridt videre i debatten.

(Kort bemærkning).

Jens Kirk (V):

Nu har statsministeren både fra V's og K's ordførere hørt indlæg om, at vi tilsyneladende overtræder grundlovens § 73 og også § 72. Statsministeren var inde på i sin tale, at det var almenvellets interesse, der gik forud, og i den moderne tid, vi lever i, ville det blive mere og mere fremtrædende. Og der var mest tale om forsvar for det bestående. Hr. Torben Lund talte meget om bevillingsmyndighederne og deres adgangsråd og brugte bl.a. EU's støtteordninger som undskyldning.

Når vi nu indfører skovrejsningszoner eller det modsatte, okkerområder, habitatsområder, drikkevandsområder og Vadehavets forvaltningsplan, så lægger vi en dyne over disse områder. Ved næste handel, der skal indgås for disse ejendomme eller for dem, der ejer den jord, er prisen sat. For mig og for Venstre var det loven om flyvehavren, der fik bægeret til at flyde over.

Vi stiller nu spørgsmål ved, hvad der skal ske med den mand, som oplever nu igen, at vildsvinene raserer hans marker. Det er helt i orden, at vi freder vildsvinene her i Danmark, men hvordan er ejeren af disse jorder eller marker stillet med hensyn til erstatning? Der får man intet. Det næste bliver vel, at der måske også skal være ulve. Det er helt i orden, men vi må have en regel, som fortæller, hvem der skal betale for disse dyrs adgang til mine marker igen.

Helt igennem så er vi på gyngende grund, og derfor ønsker vi i grunden gerne inden for den tidsramme, der nu er sat, et meget grundigt udvalgsarbejde over, om ikke vi er nået til grænsen, og hvordan vi hindrer, at det udvikler sig mere.

(Kort bemærkning).

Martin Glerup (S):

Det var hr. Langkilde, som var inde på en forherligelse af det liberalistiske samfund. Man kan tage f.eks. USA, hvor kræfternes frie spil hersker i vid udstrækning. De er jo verdensmestre på mange måder bl.a. i CO₂-udledning og i ødelæggelse af miljøet på andre områder, så det synes jeg var et dårligt valgt eksempel, som vi ikke skal stræbe efter her i Danmark.

Med hensyn til at afskaffe amterne: Herregud, det er amterne, der sørger for, at folk bliver informeret om de regler, der bliver vedtaget.

Da man havde vedtaget naturbeskyttelsesloven i 1991, sendte amterne og Skov- og Naturstyrelsen information ud til samtlige jordbrugere her i Danmark om, hvad forslaget gik ud på. Det er ydermere sådan, at hver lodsejer har krav på inden for en 14-dages-periode – fra vedkommende henvender sig til amtet eller til kommunen – at få oplyst, hvilke restriktioner der ligger på vedkommendes ejendom i forbindelse med naturbeskyttelseslovens § 3.

Og det synes jeg er en god og rimelig ting, men så kan det heller ikke hjælpe, man ligesom siger, at det er en hel bananrepublik, vi er i. Det er tværtimod.

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Det var hr. Thulesen Dahls bemærkning om, hvorvidt der nu også, når vi får denne redegørelse, vil vise sig at være forskelle mellem partierne. Hvis hr. Thulesen Dahl lyttede efter den stemmeforklaring, jeg gav på Venstres vegne lige efter fremsættelsen af dagsordenen, ville han ikke have været i tvivl om svaret.

Der er forskelle. Der er forskel på, hvordan vi fortolker § 73 i denne grundlov, og hvordan andre fortolker den. Jeg har sagt, vi skal ikke gøre det her til en partipolitisk fnidder-fnadder-diskussion, men forsøge at løfte diskussionen over det almindelige partipolitiske drilleri, og når jeg nu nævner et par eksempler, så er det absolut ikke for at klandre enkeltpartier, men bare for kort at beskrive en udvikling, som vi synes er fejl.

En mekaniker i Vordingborg køber en ejendom af det offentlige. Denne ejendom viser sig senere hen at være forurennet. Det offentlige meddeler, at hans grund eller hans hus ligger på et forureningsdepot. Det betyder selvfølgelig, at grundens værdi falder voldsomt og pantets værdi stort set ingenting er. Kreditforeningslån, banklån osv. fjernes fra den gode mand.

Han spørger: Jamen jeg har købt af det offentlige. Har det offentlige så ikke et ansvar for at give mig erstatning i den her sag? Jeg vidste ikke, at forholdene var sådan. Er det rimeligt? Jeg synes ikke, det er rimeligt.

Vi har spurgt systemet, som i øjeblikket forvaltes af den nuværende miljøminister, som ikke mener, at der er grund til at gøre noget. Der mener vi i Venstre, at her går vi for vidt. Det kan ikke være rigtigt, at det offentlige på den måde løber fra sit ansvar.

Jeg kunne nævne en række andre tilsvarende eksempler på både små konkrete sager og større generelle sager, hvor der er stor forskel på den holdning, som statsministeren anlægger – hensynet til den enkelte i forhold til hensynet til samfundet – og den holdning, vi andre indtager. Så der skal nok blive debat, når vi får den redegørelse lagt på Folketingets bord.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Først til hr. Thulesen Dahl. Hvor går grænsen, bliver der spurgt. Ja, kunne man svare på det, så var man godt kørende. Omkring bræmmerne går den ved de to meter for Det Konservative Folkeparti, og derfor var det forslag, vi havde om yderligere bræmmer, et forslag med betaling, for ideen om at have naturbeskyttelse langs vore vandløb er helt rigtig, ingen tvivl om det. Det er noget, der er meget store miljøgevinster i.

Så bliver der taget et problem op, som gør det her vanskeligt, når vi snakker om grænser, for det er jo ikke kun én restriktion – så var det let nok – men det er jo et spørgsmål om at lægge restriktion på restriktion med restriktion, og hvor når er det så for meget?

Jeg forventer mig meget af det udvalgsarbejde, der nu går i gang for at lave den redegørelse, at de tager det dér problem op. Det er dér, hvor vi har umådelig svært ved at se, hvor meget vi kan lægge oven på hinanden.

Jeg kunne godt forestille mig, at vi fik en forenkling af hele områdeudpegningen, så man måske havde et område A, B og C eller måske også et D-område, men ikke over tyve forskel-

lige reguleringsmetoder for vores forskellige jordområder. Det ville gøre det mere overskueligt.

Retssikkerhed er også, at der er enkelhed i lovgivningen, at den er overskuelig, at den er forståelig ikke kun for professoren, men også for den landmand, der går ude i marken og skal arbejde med det hver dag.

Hr. Glerup har hørt min tale på en anden måde, end jeg selv føler, jeg har holdt den. Altså kræfternes frie spil og sådan noget var ikke det, jeg talte om. Jeg talte om, at vi bygger et samfund på frihed, og at vi også har et samfund, hvor ansvarligheden er i højsædet, hvor vi alle sammen er i samme båd.

Det er det, der gør, at De Konservative har været foregangsmænd på miljøområdet, og det var os, der var de første med en Poul Møller i spidsen i sin tid. Det har vi ikke kastet over bord, men vi ved godt, hvilke kræfter der er i at give folk meget frihed, og derfor vil vi selvfølgelig ikke stække det.

Det, der også er problemet i det her, som man kan se i Fyens Stiftstidende i dag, er jo, at en landmand kan vågne op og sige: Nå, min jord er blevet fredet i nat, eller noget lignende, så han ikke kan dyrke den længere, fordi han har passet godt på sit område, og det er blevet en biotop.

Hvis folk oplever det på den måde, så er der problemer. Og når hr. Martin Glerup siger, at man skal have de oplysninger inden for fjorten dage, så er det altså desværre ikke i alle amter, at det kan lade sig gøre. Man kan ikke få udleveret et kort, man kan holde sig til og sige, at sådan er det. Og de områder kan variere, de kan arbejde, og dér må vi have en større retssikkerhed ind ved at få lavet en bedre kortoptegning af de pågældende områder.

Jørn Jespersen (SF):

I SF synes vi, det er nogle vigtige spørgsmål, som Venstre har sat til debat i dag både, som det er fremgået af Venstres egen begrundelse, af hensyn til borgernes retssikkerhed og også, fordi der bagved ligger en debat om miljøspørgsmål, en nødvendig debat om samfundets produktionsmetoder ikke mindst i landbruget, om vi i virkeligheden har fået indrettet os med en måde at producere på i landbruget, som ikke er bæredygtig i det lange løb af hensyn til miljøet.

I SF kunne vi godt have ønsket os, at Venstre havde været lige så optaget af miljøspørgsmålene, som Venstre med fuld ret er af retssikkerhed

og af grundlovens bestemmelser på det område. Vi synes, det er ret karakteristisk – nu har der jo været en del Venstrefolk på talerstolen allerede – at der ikke i ét eneste af indlæggene har været en bekymring for at sikre levesteder for fugle og planter, at der ikke har været en bekymring for, hvordan vi sikrer grundvandet, at der i det hele taget ikke har været nogen som helst miljøvinkel.

Der har ikke været et ønske om fra Venstres side at diskutere, hvordan balancen mellem at sikre fællesskabets interesse i rent miljø og på den anden side retssikkerheden for den enkelte skulle være. Det har udelukkende været retssikkerheden og intet om miljø, og det er ret karakteristisk for Venstre, at miljøet bliver fuldstændig glemt.

Vi kunne også godt have tænkt os, at Venstres optagethed af at stå vagt om grundlovens bestemmelser afspejlede sig på andre områder, f.eks. i den standende debat om Tvind. Vi synes, det kunne have været passende, at Venstre, der er så optaget af grundloven, også i den sammenhæng beskæftigede sig lidt med magtens tredeling og med de enkelte skolers retssikkerhed. Retssikkerhed er jo ikke noget, der kun bør gælde for egne kernevælgere. Retssikkerhed er faktisk noget, man bør sikre gælder for alle.

Så til dagens emne. Grundlovens § 72 handler, som det er nævnt, om boligens ukrænkelighed og siger, at det kun er domstolene, som ved retskendelse kan bestemme f.eks. husundersøgelse eller ransagning, medmindre Folketinget ved lovgivning har lavet en speciel undtagelse.

Dér må det erkendes, at sådanne undtagelser eksisterer der efterhånden ganske mange af især jo for virksomheder. Hvis man kigger det svar, der er kommet i januar fra justitsministeren, igennem, så vil man opdage, at af de nævnte 111 love, som giver myndigheder adgang til privat ejendom uden retskendelse, vedrører langt, langt hovedparten forskellige former for virksomheder, spillekasinoer, våbenproduktion osv.

Dér synes vi faktisk, der er en god grund til, at det offentlige har mulighed for at udføre den nødvendige kontrol på disse områder, og at det måske en gang imellem bliver lidt overbetonet, at det skulle være boligen forstået som privat-hjemmet, der var udsat for den slags ting. Det er det i meget få tilfælde.

Jeg går også ud fra, at Venstre er interesseret i, når der er tale om kontrolbesøg i forbindelse med tildeling af offentlige tilskud, at man så sikrer sig, at tilskuddene bliver brugt, som det er

tænkt, og at der ikke bliver svindlet med dem. Det har vi vel en fælles interesse i at sikre. Jeg går også ud fra, at Venstre for eksempel synes, det er rimeligt, at Rigsrevisionen har haft adgang til Tvindskolerne.

Men fra SF's side skal vi gerne give et tilsagn om, at ved en kommende lovgivning, hvor der indføres såkaldte særegne undtagelser fra grundlovens § 72, vil vi meget gerne være med til at overveje meget nøje i hvert enkelt tilfælde, om undtagelsen er berettiget, og om den er rimeligt afstemt i forhold til det formål, som adgangen måtte have. Og det ligger jo også åbent for Venstre, ligesom det har gjort det med alle de ting, partiet har været medvirkende til at gennemføre hidtil.

Hertil kommer jo, at de pågældende love om at have adgang til privat ejendom i ganske mange tilfælde har baggrund i EU-lovgivning. I SF hilser vi med tilfredshed, hvis Venstres forespørgsel i dag også skal ses som et udtryk for, at Venstre nu har en måske lidt mere afbalanceret holdning i EU-spørgsmål, måske ligefrem en vis portion sund skepsis også i EU-spørgsmål. Det ville da love godt for den fremtidige debat.

Når det drejer sig om grundlovens § 73, som bestemmer, at afståelse af ejendom ved ekspropriation kun kan ske ved fuldstændig erstatning, er det jo vigtigt at gøre sig klart, at bestemmelsen ikke er til hinder for, at lovgivningsmagten lægger en række begrænsninger for ejerens anvendelse af sin ejendom ud fra generelle samfundsinteresser, for eksempel, som det er nævnt, hensynet til miljøet. Sådanne begrænsninger har i mange tilfælde karakter af erstatningsfrie reguleringer, når der er tale om rådighedsbegrænsninger og ikke om afståelse af ejendommen.

Det er imidlertid ganske kompliceret at afgøre, hvornår et indgreb har karakter af ekspropriation, og at afgøre, hvornår en rådighedsbegrænsning bør kompenseres af det offentlige, uanset om det er påkrævet på baggrund af § 73 i grundloven eller ej.

Venstre peger i sin begrundelse på de mange reguleringer, som har til formål at gavne vores miljø, undgå forurening af grundvandet, beskytte fugle- og dyrearters levesteder osv. Og dér må det medgives Venstre, at der i de senere år er kommet en del af denne type reguleringer især for landbrugets vedkommende.

For SF er svaret helt indlysende: Landbrugets produktionsmetoder må generelt, grundlæggende lægges om. Landbrugets produktions-

metoder må ændres, så de lever op til et ægte bæredygtighedsbegreb. Det vil sige, så landbruget ikke forringer mulighederne for et rent miljø på længere sigt. En omlægning af landbruget, af hele landbruget, i en økologisk retning vil jo overflødiggøre mange af de begrænsninger og reguleringer, som nu alternativt som nødløsningspålægges erhvervet.

Denne grundlæggende omstilling bør i korte punkter bestå af: For det første en total udfasning af brugen af alle sprøjtemidler over en kort årrække. For det andet en massiv satsning på og en motivation til at omlægge de enkelte bedrifter i økologisk retning. Og endelig en langt mere håndfast sikring af harmoni mellem dyrehold og jordtilliggende.

For SF er det også en vigtig opgave at få omlagt EU's landbrugsstøtte, så den i fremtiden får karakter af en miljøstøtte. På den baggrund kunne der skabes mulighed for, at den enkelte landmand både kan fungere som miljø- og naturforvalter og samtidig sikre sig en sund økonomi i sin virksomhed.

I det omfang den her nævnte generelle omlægning af landbruget går for langsomt til at sikre, at de nødvendige miljø- og naturhensyn vinder frem, kan det være nødvendigt at etablere speciel regulering for bestemte arealer, som det f.eks. i øjeblikket foregår i amterne, hvor der udpeges grundvandsbeskyttelsesarealer. Og der vil i den sammenhæng givetvis komme en debat om, hvorvidt berørte ejendomme bør have en form for kompensation for begrænsninger i deres arealanvendelse. Og vi har noteret os, at landbrugsministeren har nedsat en arbejdsgruppe, som analyserer konsekvenserne af den arealplanlægning, som vedrører landbruget.

SF's hovedprincip i den debat er ganske klart: Vi mener ikke, at der er nogen, der skal have belønning for at holde op med at forurene omgivelserne. Vi mener ikke, at man skal kompenseres for at opføre sig ordentligt. Og vi mener, at den nødvendige omlægning af dyrkningsmetoder og de nødvendige omkostninger må finansieres ud fra devisen »forurenere betaler«.

Jeg synes, at den dagsorden, der er foreslået i dag, hvor der lægges op til en redegørelse, er en ganske udmærket ting. Det er altid en god ting at få et overblik over, hvordan forholdene er, og vi går ud fra som en selvfølgelig ting, at redegørelsen også vil gøre rede for, hvad de enkelte reguleringer og de enkelte muligheder for adgang til privat ejendom har til formål, og at

det dér vil fremkomme, at mange af dem faktisk er ganske velbegrundede og fornuftigt udformede – og at vi derfor i stort omfang på baggrund af redegørelsen må konstatere, at mange af de forhold, som eksisterer i dag, er ganske fornuftige.

Vi går også ud fra, at redegørelsen vil afspejle, i hvor høj grad der er tale om EU-lovgivning som baggrund for reguleringerne. Og endelig går vi ud fra, at der vil være en gennemgang af, hvornår og med hvilke partier de pågældende reguleringer er gennemført, så vi får et totalt billede af, hvordan situationen ser ud.

Vi er helt åbne over for, hvis det viser sig, at der er visse former for reguleringer, som ikke er hensigtsmæssige i forhold til deres formål, eller som er for vidtgående i forhold til, hvad der er nødvendigt, at diskutere de konkrete ting punkt for punkt.

(Kort bemærkning).

Hans Christian Schmidt (V):

Jeg forstod på hr. Jørn Jespersen, at det havde knebet lidt med at høre noget om miljøet. Det kan jo skyldes flere ting. Dem skal jeg så ikke komme ind på, men jeg skal notere mig, at hr. Jørn Jespersen jo da i hvert fald i en stor seks-spaltet artikel har gennemgået sin holdning til Venstres liberale miljøpolitik, og det glæder mig da, at det er dér, man har læst den igennem. Det kan jo have været, fordi man har fået alt for meget nikken-genkendende til det dér, og at man så ikke syntes, man kunne finde noget nyt.

Jeg vil gerne sige til hr. Jørn Jespersen, at det, jeg synes, vi mangler, når vi nu skal høre en debat her i dag, var jo: Hvor var hr. Jørn Jespersens holdning henne til den almindelige befolkning, til den almindelige beboer? Ikke et ord om dem, der er ude ved Vadehavet, dem, der er derude og tænker på: Gad vide, hvad Folketinget debatterer i dag?

Ingenting til dem, men kun en tanke om, at igen og igen skal de pålægges restriktioner, og kan de ikke finde ud af det, så skal de have mere pisk. Det er jo underligt, at man skal høre fra SF, at den gammeldags pædagogik, der for lang tid siden er forsvundet i Danmark, trives så godt i SF. Kan man da slet ikke værne sig til, at man kunne vende hele debatten om og så motivere folk i stedet for?

Det er jo sådan set på den måde, at de mennesker, der lever derude, om det er landmænd eller andre borgere, så har de jo faktisk i århundreder bevist, at de lever godt og de lever

i overensstemmelse med naturen. Det er sådan set først, efter at der er nogle fra storbyerne, der finder ud af, at de hellere må tage derud og se, hvordan det går, at vi begynder at få bøvlet.

Kunne man ikke prøve at vende debatten, så man kunne prøve at motivere og i stedet for gå ud at sige: Vi kan godt forstå, at tingene er kørt fint herude, men kan vi sammen prøve at lave nogle planer? Det bærer sådan præg af, at SF godt kunne have ført pennen i det vadehavsoplæg, vi har set. Det er sådan set næsten det samme.

Det er lidt ærgerligt, for befolkningen er rede til at tage miljøskridt. De er klar, det har de jo gjort i århundreder. Jeg er bange for, at det bliver Folketinget, der taler sig væk fra befolkningen. Det er ærgerligt.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg vil gerne kvittere for det svar, jeg fik fra Venstre og De Konservative for et øjeblik siden for hr. Jørn Jespersens ordførertale, som gik ud på, følte jeg, en imødekomme af princippet om, at når der sker rådighedsbegrænsning, skal det ikke være gratis at vedtage noget sådant for Folketinget. Så skal man i højere grad lade penge følge med over for de personer, som man foretager rådighedsbegrænsningen over for.

Det synes jeg er positivt, men jeg noterede desværre også, at da spørgsmålet nu to gange er blevet stillet til hr. Martin Glerup og hr. Martin Glerup som ordfører for Socialdemokratiet ikke har svaret, så kunne det være tegn på, at vi her er ved et kerneområde, der virkelig afspejler uenigheden.

Derfor vil jeg bare endnu en gang bede hr. Martin Glerup om her fra talerstolen at redegøre for, hvad der er Socialdemokratiets bud på det her område. Er Socialdemokratiet enig med bl.a. Dansk Folkeparti i, at der i højere grad end i dag bør gives erstatning, bør følge penge med, når Folketinget vedtager love, som medfører rådighedsbegrænsning af folks ejendom?

Er Socialdemokratiet enig i det, eller mener Socialdemokratiet fortsat, at det på så mange områder, som det desværre er tilfældet i dag, skal være gratis for Folketinget at vedtage rådighedsbegrænsninger i folks ejendom?

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Det er jo mageløst. Nu vil hr. Jespersen give EU skylden for den måde, vi behandler borgerne på i Danmark. Den går ikke.

Jeg vil gerne sige til hr. Jespersen, når han er optaget af Venstres interesse for miljøet: Der er ingen diskussion, vi har en dybtfølt, varm interesse for miljøet. Når vi imidlertid i denne debat interesserer os mere for retssikkerhed, så er det, fordi debatten handler om retssikkerhed.

Jeg vil gerne sige to ord om miljøet, også fordi miljøministeren nu er til stede: Vi har f.eks. en sag, der drejer sig om habitat – det latinske ord, som taler om hensynet til det sted, hvor dyr og planter opholder sig.

For et år siden havde Miljøministeriet fået en opgave med at implementere habitatsdirektivet fra EU. EU skal ikke have skylden for, hvordan den implementering foregår i Danmark. Det er helt op til os i det danske Folketing. Og hvordan foregik det så, spørger jeg miljøministeren.

Det foregik på den måde, at miljøministeren tog den store brede pensel frem og malede på landkortet og sagde: Her skal vi have habitatsområder. Tusindvis af hektarer blev udlagt til habitatsområder.

Desværre kom man – under henvisning til, at der var marsvin i Smålandshavet – også til at male ind på landjorden, et stort område på flere hundrede hektarer, hvorefter der var en barmhjertig sjæl, der ringede ind til miljøministeren eller hans embedsmænd og forklarede, at marsvin altså var noget, der levede ude i vandet. Nå ja, men så kan der vel være andre hensyn, som vi også skal varetage, var så svaret.

Sådan handler myndigheder over for enkeltpersoner, enkeltborgere, hvis myndighederne ikke har noget ansvar i form af erstatning for de arealer, man kræver udlagt. Hele processen rejste vi i Markedsudvalget. Hvad endte det med? Det endte med, at Miljøministeriet endnu et år efter, at man skulle have været færdig, ikke er blevet færdig endnu. Man har fået kolde fødder og fundet ud af, at her var man vist nok gået for vidt.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Med SF og hr. Jørn Jespersen har vi fået markeret et yderpunkt i debatten. Det yderpunkt hedder, at man aldrig vil give kompensation, hvis der er tale om en eller anden form for forurening. Det lyder umiddelbart smukt og pænt og

lige til at spise. Men hvad er forurening egentlig?

Den landmand, der dyrker sin jord, vil jo ikke kunne dyrke den, uden at man kan sige, at han laver en eller anden form for CO₂-belastning, eller det kan være, han bruger lidt benzin, eller det kan være, han gør noget andet. Det er jo ikke sådan bare lige at sige, at dette er forurening, og det kan vi alle sammen se. Det er jo en glidende skala, hvor meget vi kan tåle, og hvor vi kan tåle det. Så det er ikke sådan en enten-eller-holdning, vi opererer med. Det er det, der gør det her så vanskeligt.

Så har vi hr. Thulesen Dahl på den anden side, der siger: Altid kompensation. Det er så synspunktet i den anden grøft. Jeg tror, de fleste her i Tinget befinder sig et sted midt imellem og siger, at vi skal have en balance. Vi vil ikke acceptere dramatiske miljøforringelser, og folk skal ikke have penge tilbage, fordi de nu ikke længere må hælde al den olie, de gerne vil, i jorden. Det er et rådighedsindgreb, som vi ikke vil betale for, og det er det, der gør den her diskussion væsentlig, svær. Derfor håber jeg, at vi under udvalgsarbejdet får afklaret nogle af de ting, så vi bliver bedre til at lægge det rigtige snit og vi ikke giver begrænsninger, uden at det er rimeligt, og uden at det i flest mulige tilfælde også giver en kompensation, der svarer til den rådighed, man tager fra folk.

Jeg vil godt følge op på hr. Hovmands habitatseksempel. Det var jo ikke kun i Markedsudvalget, vi havde bøvlt med det. Det havde vi jo også i Miljø- og Planlægningsudvalget, og jeg tror netop, det havde været et område, hvor vi kunne have brugt en auktionsmekanisme i stedet for, for det var jo klart specificeret, hvad man gerne ville beskytte. Havde vi budt det ud i licitation i stedet for, havde vi fået en langt mere positiv behandling af denne her sag, og så havde vi fået en masse aktive medspillere i stedet for en række destruktive modspillere.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Debatten handler ikke om miljø, siger hr. Svend Erik Hovmand. Den handler i dag om ejendomsretten. Nej, den handler om balancen mellem hensynet til begge forhold. På den ene side samfundets interesser i at sikre sig et fortsat rent, godt og sundt miljø og på den anden side retssikkerhed i forhold til ejendomsretten.

Det er muligt, at balancen efter SF's og Venstres opfattelse ligger forskellige steder. Det, jeg

blot påpegede, var, at det var skuffende, at Venstre overhovedet ikke havde miljøet med i sine overvejelser og dermed så helt bort fra, der skulle være en balance, men det overraskede mig sådan set ikke. Jeg konstaterer gang på gang, at Venstres optagethed af miljøet, som hr. Svend Erik Hovmand nu så dybfølt har givet udtryk for, ikke er andet end pyntegrønt, som oven i købet er voldsomt visst i alle kanterne.

Det er rigtigt, at jeg har beskæftiget mig med Venstres miljøoplæg. Jeg har prøvet at redegøre for, at det ikke udelukkende er de markedsbaserede løsninger, nemlig privat ejendomsret og markedskræfterne, som Venstre lægger op til, der kan redde vores miljø. Men det karakteristiske er jo, at når man beskæftiger sig med Venstres miljøprogram og skriver en artikel i en avis for at få en debat, så får man ikke engang noget svar. Det kan enten være, fordi det optager Venstre meget lidt, eller fordi det faktisk er for kompliceret at redegøre for sin egen politik. Men jeg ser meget gerne et svar på et senere tidspunkt og en fortsat debat om det.

Hr. Niels Jørgen Langkilde spørger, hvad forurening egentlig er. Ja, det er da en lang og besværlig diskussion. Men for SF er det i hvert fald forurening, hvis der er pesticider i vores grundvand, og det ønsker vi at undgå. Derfor er det ret væsentligt for os at bringe virkemidler i anvendelse, som sikrer, at vi fortsat kan have et rent grundvand, der er fuldstændig frit for pesticider. Det mener vi politisk set er en vigtig målsætning, og det vil vi arbejde for.

Hr. Niels Jørgen Langkilde har ikke hørt mit indlæg særlig godt, når han siger, at vi fra SF's side har sagt nej til kompensation under alle omstændigheder. Det har jeg faktisk ikke nævnt. Vi mener, at kompensationen afhænger af, hvor generelt et indgreb der er tale om, og med hvilken intensitet det rammer den enkelte. Og derfor mener vi, at der i en lang række tilfælde, hvor der er tale om generelle indgreb, som rammer alle, og som har til hensigt at sikre, at alle opfører sig fornuftigt, ikke er tale om kompensation. Det er ikke det samme som, at det aldrig kan finde sted.

(Kort bemærkning).

Martin Glerup (S):

Jeg vil gerne sige til hr. Thulesen Dahl, at de spørgsmål, der bliver rejst, nok ikke er egnede til at løses fra Folketingets talerstol eller i Folketingssalen, for i langt de fleste tilfælde drejer det sig om konkrete vurderinger af, hvorvidt det er

generelle erstatningsfri rådighedsindskrænkninger eller det er individuelt betingede indgreb, som udløser erstatning.

Så vil jeg gerne sige til hr. Hovmand, at det her rørende eksempel fra Sydsjælland jo dog går ud på, at den nuværende anvendelse til værkstedet er o.k. Der er ingen grundvandsrisiko i forbindelse med problematikken, ordningen er lagt ud til kommune og amt at administrere, og så må man jo fra de sider se, om man eventuelt er erstatningspligtige i et eller andet omfang. Det kan vi heller ikke tage stilling til her fra Folketingets talerstol.

Omkring habitatsudpegningen, opholdssteder for planter og dyr, så er det jo klart, at der kan komme et udkast, som indeholder en fejl, og det har været tilfældet, og så retter man den fejl, før planen bliver vedtaget. Det er jo ganske almindeligt. Ingen er fejlfri, selv ikke hr. Hovmand og selv ikke Miljøministeriet.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Nu er det jo aldrig helt ringe, hvis der kan skabes lidt splid i andre partier og i regeringen.

Den, der fik mig herop, var hr. Jørn Jespersen, som – jeg tør ikke sige, om det var ordret – nævnte, at der ikke skulle gives erstatning, hvis det var sådan, at det tjente almenvellets interesser, og det handlede også om det dér med 2 m-bræmmer. Derfor vil jeg godt spørge, om hr. Jørn Jespersens partifælle hr. Kristen Touborg er forkert citeret i Landsbladet den 17. maj, hvor han udtaler, at bræmmer er ren og skær ekspropriation, og at der jo selvfølgelig burde være fuld erstatningsret.

Det kommer han så med en hel artikel om og begrundelse for. Det er en artikel, jeg fuldstændig kan stå bag, men jeg vil godt spørge, om man er uenig i SF, eller hvem der egentlig står for ordførerskabet her.

(Kort bemærkning).

Hans Christian Schmidt (V):

Jeg forstod, at en af de væsentligste bemærkninger, hr. Jørn Jespersen havde til mig, var om SF's liberale miljøoplæg, som jeg har læst. Jeg har så skrevet en lang artikel, og den kan jeg ikke få svar på. Nu kan man jo sige, at når man læser igennem, hvad hr. Jørn Jespersen skrev, så havde han jo – kunne man se – læst forslaget. Der var åbenbart nogle ting deri, han ikke var enig i. Men det var næppe, fordi han ikke kendte Venstres svar, men han ville da sikkert gerne have,

at vi skulle have nogle andre. Og dér må jeg så sige, at sådan er det, hr. Jørn Jespersen.

Vi er ude og snakke med befolkningen, og vi kan ikke svare hver gang, vi får en artikel, men vi gør det gerne, så har du lyst til at diskutere miljø, skal du endelig sige til. Vi kommer gerne. Men jeg synes, det ville være interessant, hvis du her fra talerstolen vil sige to ting.

Anden næstformand (Henning Grove):
Direkte tiltale er ikke tilladt.

(Kort bemærkning).

Hans Christian Schmidt (V):

Hvis vi må høre, om SF ikke har tillid til, at de borgere, der er derude, kan klare at leve derude, og om man ikke kunne anvende motivation frem for straf. Hvornår har vi regler nok? Hvor mange indskrænkninger skal der til? Man skal være klar over, at hver gang en ejendom pålægges indskrænkninger, bliver det sværere at leve derude, og det bliver sværere at sælge den, og det er det, det står og falder med, når vi diskuterer ejendomsret.

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Det var hr. Glerup, der kaldte mig frem med bemærkningen om mit eksempel fra Vordingborg med mekanikeren, der købte af det offentlige og boede på en forurenede grund. Det betyder ikke noget, siger hr. Glerup, fordi den gode mand kan bare fortsætte sin virksomhed, og det forurener ikke grundvandet.

Jo, det gør. Når jeg nævner det eksempel, så er det, fordi det er meget principielt. Det har nemlig også betydning, når vi taler om udlægning af habitatsområder, drikkevandsområder osv. Sagen er, at hans ejendom bliver vurderet væsentlig lavere. Hvad enten den er forurenede, eller den er udlagt til et eller andet område, så vurderer man ejendommen lavere med det resultat, at kreditforeningslån kommer i klemme, og at manden måske må gå fra sin virksomhed.

Det samme vil jeg sige om det, hr. Glerup nævner om habitatsområder. Der var begået en fejl, o.k. Jeg vil gerne sige, og det vil jeg gerne gentage over for miljøministeren: Det er jo en mærkelig måde i 1996 at behandle enkeltborgere på her i samfundet, at man udlægger kæmpeområder uden at have tilstrækkeligt grundlag for at gøre det.

Når man udlægger et område inde på landjorden ved Smålandshavet, fordi der er marsvin ude i vandet, så siger det jo noget om, hvor tilfældigt man handler. Der er ingen erstatning, ingen offentlig debat, ingen information af borgerne. Tilfældigt kan man læse i en avis, at nu er det og det område udlagt.

Sådan behandler et ordentligt retssamfund ikke sine borgere, og det er derfor, vi har rejst denne debat. Vi mener faktisk, at der er behov for at ændre reglerne og ændre den måde, vi behandler borgerne på.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Hr. Jørn Jespersen kom med et eksempel på, hvad der var forurening og hvad forureningsfrit. Nu skulle grundvandet være 100 pct. rent. 100,00 pct. Det er smukt. Det er en definition, der er til at operere med.

Men den er jo ikke praktisk ladsiggørlig, og vi kan i hvert fald ikke bruge almenvællets begrundelse her, fordi vi her er ude i en sag, hvor alle kyndige specialister siger, at 1/10000 eller 1/100000 promille af et eller andet stof ikke er skadeligt overhovedet for menneskene, men derfor skal vi altså lave så hårde restriktioner for at leve op til nogle ideologiske krav. Så let kommer man altså ikke uden om det problem. Så forsvinder det, og så er vi nødt til at betale noget erstatning. Selvfølgelig, fordi det er et rent ideologisk krav, man stiller op og lægger en række begrænsninger på.

Vi skal være omhyggelige med de penge, vi bruger til miljøet. Det er jo også en ressource. Der er hundredvis, der er tusindvis af giftlossepladser, som det var meget bedre at grave op end at bruge pengene på at få grundvandet så rent, som ambitionen er fra SF. Det er det, der gør det vanskeligt. Det er ikke bare sort/hvidt, i hvert fald ikke for nogle af os, så der er behov for at blive klogere på det her område.

Om habitatsområderne vil jeg gerne sige til hr. Martin Glerup, at der var jo ikke kun én fejl, men der var mange fejl. Og det, at man rettede fejlene, ændrede ikke udpegningen. Når Odense Å ikke havde nogen oddere længere, så skulle Odense Å altså stadig væk være en del af habitatsområdet – det eneste sted, hvor der var et friluftsliv, hvor man f.eks. kunne sejle i kano og kajak. Jamen så bliver der på den måde lagt restriktioner på det, og det er det, der er problemet. Man kan nok rette fejl, når man får det at vide. Man gør ikke noget andet i stedet.

Jeg vil godt spørge hr. Martin Glerup: Var det ikke noget at komme med de frivillige ordninger i stedet for? Lad sådan noget komme i udbud og sige: Hvem har lyst til at komme? Hvem kan tilbyde strandenge? Hvem kan tilbyde de og de skovtyper? Hvem kan tilbyde at beskytte de og de fisketyper? Så ville vi være kommet langt.

(Kort bemærkning).

Kristen Touborg (SF):

Hr. Aage Brusgaard rejser spørgsmålet, om jeg var blevet fejlcliteret i Landsbladet. Det er jeg ikke. Det, jeg har sagt til Landsbladet, vil jeg gerne stå ved. Der står klart, at det at gå fra 1 m-bræmme til 2 m-bræmme erstatningsfrit anser jeg for at være at sammenligne med en ekspropriation og dermed erstatningsberettiget. Det har jeg talt for dengang, det foregik i Folketinget. Da var jeg ikke medlem af Folketinget, og derfor kunne jeg sådan set ikke gøre det med så stor vægt, som jeg måske kan i dag. Jeg har fastholdt, at den holdning har jeg til den sag. Det er min retsopfattelse, at sådan er det, og det agter jeg sådan set at blive ved med, når vi får lignende sager.

Min holdning er, at den omstændighed, at man kan tage 1 m-bræmme ved åerne erstatningsfrit, jo ikke nødvendigvis indebærer, at man også kan tage 2 m eller 3 m eller 4 m. Hvor når stopper det? Det er klart min opfattelse, at der ikke er mange penge i den sag for den enkelte landmand, men der er nogle principper, og jeg synes, at Folketinget har overtrådt grænsen for, hvad man bør gøre i den forbindelse, men det er jo ikke den sag, vi har på her i dag. Det er kun principperne.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Hr. Langkilde er meget optaget af det frivillige og af at motivere. Jeg deler fuldstændig den interesse, og hvis hr. Langkilde studerer mange af de forslag, der kommer fra SF, vil han opdage, at vi har en lang række forslag, som satser på at motivere virksomheder, producenter, forbrugere, organisationer og det offentlige til på frivillig vis at gå ind og løse mange af miljøproblemerne. Når det kan lade sig gøre, synes vi klart, det er at foretrække, både fordi det er mest effektivt, og fordi det er den behageligste måde at gøre det på.

Det, der bare undrer os, er, at når vi ved mangfoldige lejligheder foreslår ting, som i vir-

keligheden er markedsbaserede løsninger, som bygger på frivillighed, som lægger op til motivation, f.eks. miljømærkninger af forskellige nye produktområder, f.eks. offentliggørelse af tal fra levnedsmiddelkontrollen, så forbrugerne kan vælge frit, er Venstre og De Konservative ikke med. Det er det, der får mig til at sige, at det er pyntegrønt. Venstre og De Konservative vil i virkeligheden heller ikke bruge de frivillige, de motiverende indsatser. Da bliver det hver gang gæstne overlæg omkring kortsigtede erhvervsinteresser og eksport og sådan noget, og der er ingen reel interesse for miljøet, når det kommer til stykket i praktisk politik.

Vibeke Peschardt (RV):

Jeg skal ikke blande mig i den standende debat her, men jeg vil godt sige til partiet Venstre, der har stillet den her forespørgsel, at vi i Det Radikale Venstre synes, det er udmærket, at man får sat lys på de her problemer, fordi vi har også med mellemrum spekuleret over, om det kunne være rigtigt, at man i det omfang skulle have administrativ adgang til forskellige menneskers ejendom.

Jeg synes også, det er udmærket, at fru Birthe Rønn Hornbech i sit første indlæg gjorde opmærksom på Frederik VII og fortalte et eventyr og gjorde opmærksom på grundloven, som jo snart har 150-års-fødselsdag – godt nok med forskellige ændringer – og det er jo grundlovens frihedsrettighedskapitel, vi er inde i nu. Men da grundloven blev skrevet i forrige århundrede, var der næppe nogen, der kunne forestille sig de ødelæggelser, mennesket kunne forvolde mod sit eget og kommende generationers livsgrundlag, nemlig naturen.

Naturen er hidtil ikke blevet tillagt nogen særlig anden selvstændig værdi, end at den har været fundamentet for alt, hvad vi har foretaget os. Naturen har først og fremmest været til for vores skyld, men takket være udviklingen af en rationalitet, som vi betragter som alle kulturer og alle tidsaldre overlegen, er store dele af naturgrundlaget forsvundet. For øjeblikket forsvinder 140 arter om dagen, og de miljømæssige problemer er meget store.

Vi har hidtil sat menneskets behov over hensynet til andre livsytninger, og dermed har vi også spillet roulette med fremtidige generationers naturgrundlag. Det kan vi ikke forsvare. Derfor er det i de sidste årtier blevet stadig mere tydeligt, at naturen bør have lovfæstede rettigheder, vel at mærke lovfæstede rettigheder, som

beskytter naturen ud fra de livsvilkår, som mennesket kræver. Det skylder vi også de fremtidige generationer.

I ethvert demokrati må man til tider begrænse den enkeltes udfoldelse af hensyn til almenvellet. Under almenvellet hører den fælles interesse i beskyttelsen af vores natur og vores naturressourcer. En af de vigtigste opgaver er at finde en balance mellem hensynet til den enkelte og hensynet til fællesskabet, og spørgsmålet er, om der hidtil ikke er tænkt for lidt på fællesskabet, hvad naturen angår.

Grundlovens §§ 72 og 73 er eksempler, der beskytter individet. § 72 om boligens ukrænkelighed bestemmer, at det kun er domstolene, der kan beslutte, at der skal foretages husundersøgelse osv., dog sådan, at Folketinget ved lov kan bestemme noget andet. Og det er jo det, Folketinget i utallige tilfælde har gjort. Det samme angår § 73.

Med tiden er der kommet stadig flere lovgivninger, der griber ind, som fru Birthe Rønn Hornbech også redegjorde for i sit indlæg, og som statsministeren jo også nævnte. Helt præcist 111 love uden for retsplejeloven giver administrative myndigheder adgang til privates ejendomme uden retskendelse. En af årsagerne til denne udvikling er den offentlige tilskudslovgivning.

Tilskud har det sådan, at det også kræver kontrol, og det er jo en af de ting, som landbruget må tåle som en del af hele EU-ordningen, ikke mindst. Landbruget får mange tilskud, og derfor må landbruget også tåle kontrollen, og det gælder altså både miljø- og landbrugslovgivningen.

Derfor opstår der jo fra tid til anden interessekonflikter mellem den enkelte og den administrative myndighed, der kommer ind på en ejendom. Der opstår stærke følelser, når administrationen kommer ind og forlanger det ene og det andet, og sådan må det desværre nok være. Derfor er vi også optaget af – det kan jeg også se at dagsordenen er – at de kontroller bliver udført med følelse for de mennesker, som egentlig har med det her at gøre. For der kan vel ikke være uenighed om, at det er i fællesskabets interesse at sikre naturen, og at de midler, der ydes som tilskud, som vi alle er med til at finansiere, også rent faktisk bliver brugt til de formål, de er tiltænkt.

Men hvornår er der tale om utidig indblanding, og hvornår er det i alles interesse? Så sent som i går læste jeg om landmænds problemer

med flyvehavre. Det er jo ikke så lang tid siden, vi har lavet en ny lovgivning om flyvehavre her i Folketinget, og det er en gammel lov, så vidt jeg husker, er den helt fra 1917, men landmændene skal altså stadig væk sørge for, at det her ukrudt ikke flyver ind over andres marker. Den lov giver altså også uden retskendelse myndighederne adgang til at gå ind på markerne.

Så læste jeg i en artikel i Landsbladet, der har lavet en undersøgelse om det her, at 72 pct. af alle landmænd faktisk finder den undersøgelsesmetode i orden, for her er det nemlig i landmændenes egen interesse, at der ikke er flyvehavre på markerne. For at undgå det er det med andre ord nødvendigt – i gåseøjne – ikke at krænke ejendomsretten, men at gå ind på ejendommen.

Vi mener overordnet ikke, at den enkeltes retssikkerhed i Danmark er truet – langtfra – men der må naturligvis ikke herske den mindste tvivl om, at borgernes retssikkerhed er garanteret, og at reglerne skal administreres på en ordentlig måde. Efter vores mening skal vi indtænke beskyttelse af naturen i vores handlinger i langt højere grad, end vi gør nu, men vi skal samtidig bevare balancen mellem den enkeltes ret og retsfølelse og almenvellet.

Det Radikale Venstre er glad for, at Folketinget er enig om den dagsorden, vi vedtager.

Justitsministeren (Bjørn Westh):

Af tidsmæssige grunde har jeg bedt om at få lejlighed til at komme med nogle bemærkninger i anledning af fru Birthe Rønn Hornbechs indlæg, som jeg fandt vigtigt. Lad mig i øvrigt sige, at jeg synes, det er godt, at sagen bliver taget op, at man drøfter det under det arbejde, der skal være om redegørelsen inden årets udgang, og at vi får taget den her problemstilling op, som naturligvis må optage alle. Når der er mere end 100 love, som udtrykkelig fraviger grundlovens hovedregel, ja, så er det selvfølgelig noget, vi må være opmærksom på. At især en del af lovgivningen stammer fra EU-lovgivningen og fra Landbrugs- og Fiskeriministeriets område, gør jo ikke, at det ikke er en vigtig problemstilling.

Den offentlige tilskudslovgivning og hele EU-retten er en vigtig baggrund for alle de regler, vi har her. De nødvendiggør næsten ligefrem, at de administrerende myndigheder kan foretage kontrolbesøg hos de personer og virksomheder, som modtager støtte, og så er det, at man stiller spørgsmålet – og det var sådan, jeg oplevede fru Birthe Rønn Hornbech – om man

ikke også på disse områder blot generelt kunne stille krav om retskendelse, når man skal ud og kontrollere tilskudslovgivning i EU og andet, for så ville der jo ikke være nogen betænkeligheder overhovedet i forhold til grundlovens § 72.

Det spørgsmål har været behandlet af et udvalg, der havde professor, dr.jur. Bent Christensen som formand, og det afgav betænkning i 1985. Udvalget gjorde opmærksom på, at langt de fleste lovbestemmelser på dette område var begrundet i et behov for at foretage kontrol, ofte en stikprøvekontrol.

Ifølge sagens natur er det svært at opstille betingelser for, hvornår det enkelte kontrolindgreb må foretages. Udvalget anførte derfor, at et krav om retskendelse derfor ofte ville være et unødigt omsvøb, der ville belaste domstolene med unødige sager og svække forvaltningsmyndighedernes kontrolmuligheder, uden at der reelt var vundet noget i retssikkerhedsmæssig henseende.

Med andre ord: Hvilke formål tjener det at stille krav om retskendelse, når domstolene reelt ikke har noget at tage stilling til? Hvad er det for kriterier, domstolene skulle efterprøve? I realiteten ville det jo ikke være andet end at påse, at det var den rette kontrolmyndighed, som havde fremsat begæringen. Et ubetinget krav om retskendelse i sådanne situationer ville derfor meget let forekomme formalistisk, og domstolenes såkaldte prøvelse ville i realiteten få karakter af en slags skueproces. Det bør vi naturligvis ikke inddrage domstolene i.

Så kan man, som fru Birthe Rønn Hornbech også har været inde på, sige: På hvilken måde henvender man sig i den her slags tilfælde? Det kan jo godt være, at den måde, man henvender sig på, legitimerer sig på, er det afgørende, og ikke så meget, om det er en retskendelse, man har fået.

Anderledes forholder det sig naturligvis, hvis der foreligger en konkret mistanke om et strafbart forhold. Så kan myndighederne ikke anvende de bestemmelser, vi her taler om. I sådanne tilfælde må sagen overgives til politiet, der herefter om nødvendigt må anvende retsplejelovens regler om ransagning m.v., og det ville jo så give mulighed for domstolskontrollen.

Der skal imidlertid ikke være tvivl om, at en fravigelse af grundlovens hovedregel om retskendelse efter regeringens opfattelse kun bør finde sted, når der foreligger et særligt behov herfor, og det ville typisk kun være tilfældet,

hvis en forvaltningsmyndighed som led i et tilsyn har behov for at kunne foretage kontrolundersøgelser af privatejede ejendomme – ikke som led i en strafferetlig efterforskning, men alene som led i et tilsyn, der er nødvendigt for at kunne kontrollere, at lovgivningen på det pågældende område faktisk overholdes.

Og så må man jo så også tilføje, at for mange af de mennesker, der bliver kontrolleret, er det en fordel, at der er en lovgivning på det område, for det er en mulighed for at få udbetalt tilskud, det er en mulighed for at få en offentlig garanti for, at fødevarerne er fremstillet på en hygiejnisk og ordentlig måde, så prisen for varen bliver bedre.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

SF's ordfører var oppe og gøre opmærksom på, at det frivillige var noget, man foretrak. Det var dejligt at høre. Der er også andre elementer, men det, man roste sig af, var på mærkningsområdet. Det var dog pudsigt, at SF så var imod forslaget om et pesticidindeks, altså et forslag, hvor man ville lave en bedre mærkning, og der var SF jo blandt dem, der stemte det ned her i Folketinget. Så det er altså ikke altid, man er tilhængere af tingene. SF har altså også lidt pyntegrønt på hylderne, kan vi hermed konstatere.

Men da der nu bliver snakket så meget om frihed, kan det være, at SF's ordfører vil svare på – hr. Martin Glerup venter åbenbart lidt med svaret – om man vil bruge frivilligheden, når man skal udpege nye beskyttelsesområder, og først sige: Hvem har noget af det, vi gerne vil have beskyttet? Prøv, og kom, så vælger vi det bedste ud af det her. Var det noget, som SF kunne være med til?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Tak til justitsministeren for, at der blev tid til at tage del i debatten, og jeg forstår, at justitsministeren i hvert fald nu, når regeringen skal afgive en redegørelse, vil tage disse ting med.

Men jeg vil alligevel godt lige igen koncentrere mig om dette her med strafferetsplejen på den ene side og tilsynet på den anden side. Det stiller justitsministeren meget skarpt op, men sådan er hverdagen jo ikke, for det, der netop er problemet, er, at i strafferetsplejen er der alle mulige retsgarantier: Den sigtede bliver advaret på alle mulige måder, så han kan værgе sig.

Hvis vi nu tager det eksempel, at særmyndigheden, som man kalder det i politiet – de myndigheder, der ikke er politi – kommer og vader ind på ejendommene, og det føles jo lige så krænkende, som havde det været politiet. Så begynder man med hyggesnak, og pludselig kommer man til at sige et eller andet, og så hov, du har da vist begået en lovovertrædelse dér. Se, hvis politiet finder ting under en efterforskning, som vedrører helt andre forhold, end efterforskningen vedrører, må politiet som hovedregel slet ikke bruge de ting. Her kan man altså under dække af, at det kun er et tilsyn, faktisk få den pågældende i fedtefadet. Det er bare en af tingene.

Derfor siger jeg til justitsministeren: Jeg synes, det er et paradoks, at mens politiets adfærd på alle mulige måder er reguleret – og sådan skal det være – er det dog mærkeligt, at bare fordi man hele tiden kalder det tilsyn og kontrol, så er myndighedernes adfærd overhovedet ikke beskrevet. Derfor beder jeg igen justitsministeren om at tage under overvejelse: Kunne vi dog ikke få en beskrivelse og en uddannelse af disse myndigheder og deres myndighed beskrevet i retsplejeloven? Jeg siger ikke, der skal være retskendelse hver gang, for det drejer sig også om sagsbehandling og bevisbyrderegler og en lang række andre ting inden for sagsbehandlingen, som jeg ikke kan gøre rede for her.

Jeg håber, at justitsministeren fra mig vil hilse Politimesterforeningens formand, når han nu tager til Jylland.

Justitsministeren (Bjørn Westh):

Meget af den her lovgivning vedrører jo de enkelte ministerier. Men jeg vil da gerne sige, at jeg synes også som fru Birthe Rønn Hornbech, at det er vigtigt, hvilken måde de offentlige myndigheder henvender sig til borgerne på, og den måde, man henvender sig på, bør indgå i overvejselsen i al den lovgivning, vi laver om tilsyn og kontrol.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Hr. Langkilde spurgte mig, om det efter SF's opfattelse var muligt at udpege grundvandsbeskyttelsesområderne ad frivillig vej, sådan at man kunne melde ind. Det er det ikke, netop fordi det her er et område, hvor frivilligheden ikke sikrer, at formålet bliver nået. Det er jo ikke nok, at nogle enkelte landbrugsbedrifter i de nødvendige områder melder frivilligt ind, at

man eventuelt mod kompensation vil lade være at bruge sprøjtemidler f.eks., hvis man på nabo-ejendommene gør det med det resultat, at sprøjtemidlerne havner i grundvandet. Så opnår vi jo ikke det, vi vil, nemlig et rent grundvand, og derfor er det et eksempel på et område, hvor frivilligheden ikke er tilstrækkelig.

Vi foretrak klart, at man lavede en generel omlægning af landbruget, sådan at alle undlod at bruge sprøjtemidler. I det omfang vi ikke kan komme igennem med det tilstrækkelig hurtigt, er det nødvendigt at udpege bestemte beskyttelsesområder for at opnå det formål, der hedder at sikre et rent grundvand.

(Kort bemærkning).

Jens Vibjerg (V):

Jeg vil gerne give et eksempel på, hvor svært det er at være borger her i landet, når den nuværende regering administrerer tingene på den måde, den gør: En virksomhed får en miljøgodkendelse til at lægge nogle muslingeskaller ud på nogle skovveje. Så falder nogle af skallerne ned ad en skrænt, og amtet giver et påbud om at tildække dem af æstetiske grunde. Men så kommer Skov- og Naturstyrelsen med et påbud og siger: Aha, de skal samles op! Men man kan ikke både dække dem til og samle dem op, så er der noget at sige til, at man som borger river sig i håret og bliver tyndhåret? Mit spørgsmål er: Hvem skal man rette sig efter?

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Hr. Jørn Jespersen mente, at frivillighed er en umulig ting på grundvandsområdet. Nu er det jo ikke alle ejendomme, der kun er på en enkelt hektar eller noget i den retning, der er faktisk ejendomme på op til 1.200 ha. Jeg tror såmænd, at hvis sådan en ejendom omfattede et beskyttelsesområde, hvor der blev udvundet drikkevand, kunne man nok finde et tilstrækkelig stort, sammenhængende areal, så hele det pågældende område kunne reserveres og dyrkes på en særlig måde.

Man kunne måske også forstille sig, at tre eller fire landmænd, der hver især ejer nogle mere beskedne brug, gik sammen og sagde: Vi ligger inden for det område, hvor man gerne vil have nogle ejendomme med særlige driftsformer for at beskytte grundvandet, og vi går sammen, vi giver et bud. Så måtte hver enkelt sætte sig ned og regne: Jeg vil gerne have x kr., så er jeg klar. Og så kunne man få alle budene ind og

sige: Vi har brug for nogle i de og de områder, og folk er selv kommet med den pris, de gerne ville have. Så bliver der lidt konstruktiv konkurrence om, hvem der kan give de bedste tilbud, og på den måde kan vi få de fleste miljøinitiativer for de færreste kroner. Jeg tror, det er den rigtige vej frem, og man behøver altså ikke kun tage én ejendom ad gangen.

Aage Brusgaard (FP):

Nu har vi efterhånden haft en debat på et par timer, og der er jo sagt mange smukke ord. Der er også kommet mange gode ideer, som vi kan bruge til grundlovstalerne den 5. juni, så helt forgæves har det absolut ikke været, og derfor vil jeg godt rette en tak til Venstre, som har rejst debatten.

Der er flere talere især fra Venstre, der har opremset restriktionerne over for landbruget, så det vil jeg skåne Tinget for at skulle lytte til endnu en gang. Jeg vil blot lige nævne det, der hedder § 3-området, for der er ingen, der har nævnt det, så vidt jeg kan bedømme.

§ 3 siger, at hvis et areal ikke er blevet pløjet i 7 år, bliver det forbudt for landmanden at dyrke området, og det er i hvert fald ekspropriation uden erstatning. Men det er jo noget af det, landmændene skal til at passe på, og i Ribemarskdebatten hørte vi, at i det område var der tusindvis af hektarer ompløjet jord, netop fordi man ville undgå § 3-restriktionen.

Og så vil jeg prøve at nævne nogle ting, som andre ordførere ikke har været inde på. Krudt-Peter har vi hørt om før, men jeg nævner den sag her, fordi folk ikke kan forstå, at Krudt-Peter ikke kan få lov til at bygge sit hus på sin egen jord. Han er nabo til Frøstruplejren, som ikke kan få lov til noget, men gør det alligevel, uden at nogen griber ind. Det strider mod befolkningens retsbevidsthed, at nogle må, mens andre ikke må.

Jeg kunne også nævne Christiania, hvor beboerne gør noget, som alle andre her i landet ikke må eller ikke kan, for så bliver de arresteret.

Jeg kunne også nævne de mange sager om private brønde. Hvor mange private brønde har vi ikke lukket her i Danmark? Det strider mod grundlovens principper om ejendomsrettens ukrænkelighed, og de fleste er kun blevet lukket, fordi de store halvoffentlige vandværker har brug for flere kunder i butikken.

Jeg kunne også spørge, hvor mange mennesker her i Danmark der er blevet tvunget til at

melde sig ind i ganske bestemte fagforeninger. Det er der heller ingen, der har nævnt.

Et andet eksempel: Vi betaler alle sammen skat – i hvert fald forhåbentlig alle vi herinde – og så forventer vi, at vi kan komme på sygehuset, hvis vi får et dårligt knæ eller en dårlig hofte. Men hvor mange går ikke i månedsvi uden at kunne blive behandlet, selv om der er ledig kapacitet på privathospitalerne? Det skulle faktisk være sådan, at når man har betalt for at komme på sygehuset, har man ret til at blive behandlet, men sådan er det ikke.

Jeg kunne også nævne eksemplerne med dem, der fører skattesager mod det offentlige. Selv om man helt klokkeklart og rent vinder en skattesag, kommer man i princippet til at betale 66 pct. af omkostningerne ved at føre sagen. Er det ikke også imod grundlovens principper? Man er jo uskyldig, hvis man bliver fuldstændig frikendt.

Jeg vil også nævne sagsbehandlingen ved fredningssager. I min mappe har jeg eksempler på, at der er folk, der har ventet både 10 og 15 år fra det tidspunkt, de fik frataget ejendomsretten over deres jord, og til der er faldet en afgørelse i sagen. Det vil sige, at jorden har været eksproprieret i 15 år, og ejeren kan hverken sælge, bytte eller belåne den. Der er mange eksempler på, at kommune, amt og stat har planlagt en ny hovedvej, en ny motorvej osv., men at det trækker ud med bevillinger osv. osv. Men der er restriktioner på jorden, indtil sagen bliver afgjort.

Så vil jeg også nævne en lille sag, hvor jeg vil starte med at rose miljøministeren og hans embedsmænd. Det er meget, meget lang tid siden, jeg har set et så godt værk som det, jeg står med her. Det er et meget godt værk, og jeg vil anbefale statsministeren at tage det med til Rømø i sin sommerferie. Her står alt om jagttider, jagtarter og status for jagtvildt i Danmark, og det konkluderes, at alle de vildtarter, der må jages i dag, har en bestandsstørrelse og en biologisk status, som gør det forsvarligt at tillade jagt, og at der ikke er tegn på, at jagten påvirker bestandsstørrelsen i negativ retning.

De kloge mennesker i Skov- og Naturstyrelsen har altså fundet ud af, at jagt ikke påvirker vildtbestanden i negativ retning. Men alligevel har embedsmændene udpeget 111 fuglebeskyttelsesområder og 27 Ramsarområder, hvor jagt er mere eller mindre forbudt, selv om de samme embedsmænd siger, at det egentlig er gavnligt at skyde. Hvor er logikken?

Jeg vil også lige læse artikel 1 i Ramsaroverenskomsten op, hvis det skulle være sådan, at ministeren også ville give sig tid til at læse denne fortræffelige bog i sommerferien. Der står i artikel 1 i Ramsaroverenskomsten, som vi jo har skrevet under på, at overenskomsten omhandler bevarelse, forvaltning og regulering af de pågældende arter og fastsætter regler for udnyttelse af de pågældende arter. Der er altså hovedet ingen international overenskomst, der forbyder os at drive jagt på vores dyrearter, og derfor kan det godt forekomme lidt mærkeligt, at man f.eks. i marskområdet og mange andre steder – jeg har et kort over de fleste af de områder – fuldstændig vil forbyde jagt. Der er faktisk ingen saglig begrundelse for det, for vi har jo netop så mange fugle, fordi befolkningen i området har beskyttet dyrearterne og værnet om dem.

Jeg vil også godt lige nævne, at den liste, to af Venstres talere nævnte om restriktioner på landbrugsjord, ikke er helt udtømmende. Vi har alle sammen fået et brev fra 65 landmænd i seks navngivne kommuner, og de har remset yderligere otte restriktioner op. Det betyder, at befolkningen i disse områder føler et åg på deres skuldre på grund af alle disse fredninger og restriktioner, og de mener i hvert fald, at grundloven er meget, meget snært ved at være overtrådt.

Så vil jeg gå lidt til en anden side og nævne papiret »Red os fra lovjunglen«. Det er topembedsmændene i ministerierne, som fælder en entydig dom over regeringens indsats for at nå frem til færre og enklere regler, og mange embedsmænd mener, det strider mod grundloven, at vi går så tæt på med regler osv., at ingen almindelige borgere her i landet kan følge med. Folk drukner i regler, og hvis man læser artiklen, kan man se, at erhvervsministeren har udsendt et cirkulære, som medfører, at i dag kan man faktisk ikke drive selvstændig virksomhed i Danmark, hvis man kun har 7-8 års skolegang. Det er faktisk umuligt, man er nødt til at have hjælp af revisorer og advokater, og var det intentionen i grundloven?

Her er et fotografi af en ældre herre, som har måttet betale 180.000 kr. i bøde, fordi han ikke ville rive sin lade ned. Strider det ikke også imod grundloven, at man skal betale bøde, hvis man ikke vil vælte sin egen bolig?

Jeg har endnu flere eksempler. Her er noget om bortskaffelse af bundfældningstanke. Det kan skuffe mig lidt eller gøre mig lidt ked af, at

Venstre ikke vil være med her, og derfor vil jeg godt sige tak til Det Konservative Folkeparti, fordi de vil være med til at fremsætte et beslutningsforslag. Hvis en kommune beslutter, at tømning af septiktanke eller renovation skal gives til et bestemt firma, kan borgerne ikke vælge en anden vognmand eller en anden entreprenørvirksomhed. Men det burde de jo kunne, hvis formålet blev opfyldt, altså at septiktanke blev tømt og affaldsposerne hentet. Det forbud strider også mod grundloven.

Jeg har en lille sag mere, og det er også den sidste, hr. formand. V, K og Z har fremsat et forslag her i Folketinget, og jeg håber, at alle, der har haft betænkeligheder med hensyn til forvaltningen af grundloven, kan støtte dette enkle forslag. Det går ud på, at alle her i Danmark må bygge en lille hytte på maksimalt 10 m² til sine redskaber, hvor han eventuelt kan gå ind og få en kop kaffe eller lade sine får overnatte. Det ville da være et meget beskedent ønske, hvis vi skal opfylde grundlovens intention om ejendomsrettens ukrænkelighed.

(Kort bemærkning).

Martin Glerup (S):

Man må sige til hr. Brusgaard, at det er store, afgørende lovforslag, der bliver fremsat som led i oppositionens miljøpolitik – tømning af septiktanke, forretningsordenen for Naturklagenævnet og en masse småhytter rundt omkring i landet. Det må jeg nok sige! Hr. Brusgaard kan få 10 for den kunstneriske udførelse, men 03 for indholdet.

Angående de private brønde ved hr. Brusgaard jo udmærket, at de bliver nedlagt, fordi vandkvaliteten er for dårlig og til fare for folks helbred, og det er også et underlødigt synspunkt at hævde, at man forøger fuglebestanden ved at gå mere på jagt. Det mener jeg ikke der kan føres bevis for, for sådan hænger tingene ikke sammen. Men det er selvfølgelig altid underholdende at høre på.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Hr. Martin Glerup nævnte, at det var store, udviklede lovforslag, V, K og Z kom med på miljøområdet. Nu er det altså sådan, at vi kommer med de forslag, som vi finder er nødvendige for at hjælpe borgerne lidt, og at de skulle være udviklede, var nok lidt ironisk ment fra hr. Glerups side. Men V, K og Z gør det egentlig af venlighed, for hvis hr. Glerup skal være ord-

fører i sagerne, skal det være sådan, at han kan sætte sig ind i dem.

Bent Hindrup Andersen (EL):

Jeg vil indledningsvis vende tilbage til fru Birthe Rønn Hornbechs indledning om Frederik VII og sige, at hvis Frederik VII havde været klar over, hvor meget bøvl og ballade der kom ud af at fastholde den private ejendomsret til jorden i grundloven, tror jeg egentlig ikke, han havde skrevet det. En af de ting, der i dag skaber store problemer, er jo netop den private ejendomsret til jorden.

Hvis vi nu skal se på fredningssager, vil jeg sammenligne Skjern Å med Vadehavet. En af de afgørende forskelle i den måde, de to fredningssager er grebet an på, er, at i Skjern Å-sagen har man indset, at det var nødvendigt at overtage jorden, og i forbindelse med fredningen har man opkøbt godt 2.000 ha. Derfor tror jeg også, der er skabt grundlag for, at der kan komme en varig og god løsning på Skjern Å-sagen.

Men det gjorde man ikke, da det drejede sig om Vadehavet. Her har man betalt erstatninger og reguleret på alle mulige spørgsmål. Jeg tror, at når man er færdig med den sag, har man fået betalt så mange erstatninger for så mange reguleringsordninger og fået så meget bøvl og ballade, at man kunne have købt jorden to gange, og det skulle man nok have gjort. Det er jo en samfundsopgave at få løst begge opgaver, både Skjern Å og Vadehavet.

Jeg kunne godt tænke mig at stille Venstre et spørgsmål om Vadehavet. Det er jo sådan, at grunden til, at vi diskuterer fredning af Vadehavet og indskrænkning af jagtret og landbrugsdrift og andre ting, er bl.a., at Vadehavet har en unik position for vandfuglene. De yngler nord for os og skal ned til de sydlige himmelstrøg for at overvintre, og de skal have et sted, hvor de kan raste og få noget at æde, for hvis de ikke kan det, dør hele systemet. Og derfor vil jeg gerne spørge Venstre og til dels De Konservative: Skal det system dø, eller skal vi ikke sørge for ordentlige forhold, så det økosystem stadig kan fungere? Skal udgangspunktet ikke være, at der skal ske en form for fredning dernede?

Jeg vil også gerne spørge: Tror Venstre og De Konservative ikke også, at det egentlig ville være en meget bedre løsning, hvis vi overtog jorden i Vadehavet i det område, vandfuglene skal fouragere i, og derigennem sikrede, at der ikke kommer en stadig tilbagevendende konflikt mellem den private ejendomsret til at drive

jorden og de fredningsopgaver, vi gerne vil have løst?

Når det er sagt, vil jeg også sige, at selv ved Skjern Å-projektet er det ikke nok at sige, at det offentlige skal overtage jorden, og så løser problemerne sig af sig selv. Der har været en stor konflikt og en stor debat i Skjern Å-sagen, og der er også andre ting, der skal tages hensyn til, når man laver fredninger. Hvis vi f.eks. ser på Skjern Å-projektet, ligger det sådan, at selv om det offentlige overtager jorden, fjerner man en omsætning på ca. 20 mio. kr. fra lokalområdet ved at gå fra en meget intensiv landbrugsdrift til en meget ekstensiv afgræsning af de våde enge. Det er klart, at der fjernes en produktionsomsætning i et lokalområde, og det bliver man nødt til at have for øje.

En anden ting, man også bliver nødt til at have for øje, er, at der fjernes nogle rettigheder til jagt og fiskeri, som lokalbefolkningen har haft gennem en årrække. Man kan sige, at de rettigheder er områdets kongelige teater, det er en af de store værdier ved at bo i nærheden af Ringkøbing Fjord og Skjern Å. De forhold bliver man nødt til at tage op og tage højde for, når man skal gennemføre en fredning og en naturgenopretning, som der er tale om ved Skjern Å-projektet. Men det er også lykkedes. Det er lykkedes at komme frem til en flertalsberetning om Skjern Å, som alle partier undtagen Fremskridtspartiet støtter, men det skyldes netop, at der også er taget nogle lokale hensyn. Det vil det også være muligt at gøre, når der er tale om en offentlig overtagelse. Så kan man bagefter tilgode de lokale interesser ved f.eks. at give ret til at græsse, jage og fiske i området, og det var bl.a. noget af det, der var med til at løse op for Skjern Å-projektet.

Min pointe er altså, at når man skal gennemføre fredninger i den størrelsesorden, er det sikreste at overtage jorden og selvfølgelig gøre det på en sådan måde, at der tages hensyn til, at man trods alt nedlægger en stor produktion i området. I København er Sojakagefabrikken f.eks. lukket nu, og det var vigtigt at lukke den af miljømæssige grunde, men man måtte også tage højde for, at der var lokale folk beskæftiget på fabrikken. Det spørgsmål skulle der tages hensyn til, selv om vi ikke kunne tolerere en sådan produktion i Københavnsområdet af miljøhensyn. Det er altså den ene side af sagen.

Den anden side af sagen er forholdene for landbruget og miljøet, som jo er en central del af forespørgslen. Her vil jeg gerne sige, at netop

den kemiske produktionsmetode og den intensivdrift, der har udviklet sig, har bevirket, at vi bliver nødt til at sige fra det offentliges side: Det må du ikke, det må du ikke! Og vi må gøre det hele vejen rundt, fordi vi har en offentlig interesse i at sikre vores grundvand og vores biodiversitet osv., og det kan vi ikke gøre med de eksisterende driftsmetoder inden for landbruget.

Men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at i det øjeblik, man omlægger til økologisk drift, forsvinder alle de bureaukratiske former for indgreb over for jordbrugeren. Så får jordbrugeren frihed inden for en ganske enkel ramme: Der må ikke bruges pesticider, der må ikke bruges handelsgødning, og man skal være selvsupplerende med foder. Så kommer der ikke nogen overgødsning, og der kommer ikke nogen ødelæggelse af miljøet og naturen.

Som det blev nævnt så rigtigt af fru Birthe Rønn Hornbech, er en af årsagerne til det gigantiske bureaukrati med regulering af landbruget, at landbrugerne skal gætte sig til deres udbytte for derigennem at kunne få lov til at bruge en vis mængde gødning. Men det skyldes jo netop, at landbruget ikke ville tage skridtet fuldt ud og i tide omlægge til økologisk drift. Fra landbrugsgets side og også her i Folketinget fra Venstres og De Konservatives side bliver det sagt hele tiden, at vi skal have et landbrug, som ikke tager skridtet fuldt ud, og så ender det med, at vi er nødt til at have de regler. Man vil bruge pesticider, og man vil bruge handelsgødning, og så bliver vi nødt til at have alt dette begrænsende bureaukrati. Man beder sådan set selv om det, man i dag har rejst en kritisk forespørgsel om.

Endelig lidt om jordpriserne og ejendomsretten. Det er sådan, at de støtteordninger, der er indført for at bevare et landbrug, bliver en skrue uden ende, fordi jordpriserne stiger og stiger og stiger, og det problem står man også over for, når der omlægges til økologisk drift. Man står med en byrde, som bliver lagt på resten af det konventionelle landbrug, hvor jordpriserne er helt i top, og der er for mig at se ingen anden vej udenom end at gå over til en form for jordrentebrug – De Radikales gamle kongstanke – for ellers kan man ikke forvente, at det offentlige vil lave den nødvendige gældssanering, så jordpriserne kan komme i ro. Men når det er gjort, bevarer brugeren dispositionsretten over jorden, og så bliver det meget nemmere at drive landbruget. Vi behøver ikke bekymre os om noget bureaukrati, og vi behøver heller ikke bekymre

os om at pålægge landbruget visse begrænsninger med de vilkår, der bliver for betaling af renten og udnyttelse af jorden.

Endelig vil jeg så sige, at alt det her har jo også et internationalt perspektiv. Som jeg sagde om Frederik VII, ville han nok aldrig have meldt os ind i EU, og jeg tror heller ikke, Frederik VII ville kunne forstå, at EU har pålagt os en fiskekvotepolitik, som betyder, at fiskerne kriminaliseres unødigt, fordi de er nødt til at smide god spise fisk ud over rælingen. Men det er selvfølgelig sket, fordi man har ladet det frie initiativ udvikle sig inden for fiskeriet. Man har fået en flådekapacitet, der kan fiske langt mere end det, der er basis for at hente i Nordøen. Så bliver man nødt til at lave nogle restriktioner, og så er vi igen tilbage ved, at de restriktioner, der laves via EU, er utrolig og unødvendigt bureaukratiske.

Man kunne f.eks. gå over til at fastlægge en flådekapacitet og lave reguleringsmetoder ved en indsatsregulering, som ikke kriminaliserer fiskerne unødigt. Men den endelige løsning kunne måske også være, at man fik mere styr på, hvor meget kutterne er værd. På samme måde som man er begyndt at diskutere, om man kan leje coastere, var det måske også en idé, at man kunne leje kuttere og derigennem ikke var pisket til at banke en fortjeneste ud af kutteren, som stod i et passende forhold til den investerede pris.

Endelig tror jeg, at den mest dødssyge ordning er braklægningsordningen, som jo også er en af de ordninger, der er mest forhadet inden for hele jordbruget. Der er ikke mange, der kan forstå den. Men det er også EU, der har gennemført den, og både V og K har været med til at fremme, at man skulle have en fælles markedsføringspolitik inden for landbruget. Der er selvfølgelig mangel på fødevarer overalt i verden i dag, men netop fordi priserne ikke kan holdes højt nok oppe, laver man en begrænsning af landbrugsproduktionen: Nu må man ikke dyrke jorden. Nu skal man lade den ligge hen og lade den springe i en uønsket flora, som man senere skal bruge uanede mængder af sprøjtemidler for at fjerne, når jorden igen skal tages ind i omdriften. Det er også et fuldstændig uforståeligt indgreb i det, som efter min mening på længere sigt kan blive den frie bondes ret til at drive sin jord på ordentlige vilkår.

(Kort bemærkning).

Hans Christian Schmidt (V):

Hr. Hindrup Andersen stillede i hvert fald to direkte spørgsmål, og et af dem gik ud på, om vi skal overtage Vadehavet. Skal vi ganske enkelt ikke købe Vadehavet og lade det offentlige have med det at gøre? Det er meget enkelt at svare: Det skal vi ikke – alene ud fra, at vi aldrig nogen sinde vil kunne behandle Vadehavet på en sådan måde, at det om 50 år vil ligge hen, som det gør i dag. Med den viden, vi har om, hvordan det er gået med fuglene, vil vi hurtigt kunne sørge for, at området ikke vil bevare den naturværdi, det har i dag.

Og det får mig til at spørge hr. Bent Hindrup Andersen: Kunne hr. Bent Hindrup Andersen ikke lige redegøre for, hvilke informationer der ligger til grund for påstanden om, at det skulle være bedre, at vi overtog det? Hvilke informationer går ud på, at forholdene er blevet bedre derude, siden det offentlige er begyndt at regulere? Det kunne jeg godt tænke mig at høre.

Vadehavet har altid været et åndehul. Forholdene dernede er jo ikke noget, det offentlige har tilført, så det hele pludselig blev anderledes. Forholdene skyldes, at lokalbefolkningen har arbejdet for det, og at de lokale har passet på Vadehavet, og det skal vi selvfølgelig på ingen måde gribe ind og ændre på. Vi skal lade befolkningen derude passe godt på det.

Men det, vi skal gøre derude, er, at vi skal lade være med at lave alle de indskrænkninger, og jeg må spørge hr. Bent Hindrup Andersen: Har Enhedslisten ikke tillid til de mennesker, der bor derude? Mener Enhedslisten, det er bedre, at de bliver pålagt nogle regler og bliver straffet, frem for at vi går i dialog med dem? Er det Enhedslistens svar?

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Der var to konkrete spørgsmål, og det ene gik på, om vi var imod fredning i Vadehavsområdet. Det er vi bestemt ikke. Det Konservative Folkeparti har altid været engageret tilhænger af, at vi får fredet, beskyttet og på anden måde bevaret vigtige dele af den danske natur, og her er Vadehavet en selvfølgelig del. Der skal ske en beskyttelse af det område, og det har vi heldigvis et godt internationalt samarbejde om. Men vores grundlæggende opfattelse er, at man mange gange opnår den allerbedste beskyttelse, når man også sikrer lokalbefolkningen en god benyttelse.

Det andet spørgsmål drejede sig om privateje, og om staten ikke skulle overtage det hele. Det ville være helt galt efter vores opfattelse. Det har vist sig gang på gang, at privat ejerskab netop er den bedste måde at bevare et område på, for så er man der ikke kun fra 8 til 16, men man er optaget af det døgnnet rundt, året rundt.

(Kort bemærkning).

Jens Vibjerg (V):

Til hr. Bent Hindrup Andersen: Man kan ikke på én gang sige, at der er fødevaremangel i hele verden, og at der skal omlægges til økologisk jordbrug, uden også at sige, hvem der så skal sulte ihjel.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Man kunne jo starte med at braklægge højre side af salen – (*Afbrydelse fra salen: Tak!*) – så kunne man jo se, hvad der så ville ske.

Men jeg vil gerne svare på hr. Jens Vibjergs spørgsmål, for det er jo seriøst nok: Det er jo ikke af hensyn til den sultende verden, at der er nogle EU-støtteordninger, der går ud på, at der i halen på hver krone, der eksporteres fra EU til ulandene, er støtte for en krone, sådan at man dumper de jordbrug, der er i tredjeverdenslandene. Det er den ene ting.

Jeg kan give et eksempel fra Chiapas i Mexico. Der er det lykkedes hr. Jens Vibjergs venner at starte et forsøg med kemisk intensivt jordbrug, og dér faldt udbyttet til en tiendedel pr. hektar, fordi man brænder al humus af og dermed ødelægger jorden, fordi man ikke tager hensyn til, hvordan landbruget skal drives i det område, og nu er der kun næring nok til én ko dér, hvor der tidligere var nok til 28 køer. Og det vil sige, at det, der er kernen i det, er, at en økologisk omlægning globalt set er den eneste måde, hvorpå man kan sikre store udbytter, også i tredjeverdenslande.

Så tilbage til Vadehavet og de fordele, der er ved, at det offentlige overtager et område:

Vi kan f.eks. tage det ganske banale, at Venstre jo selv har været med til at underskrive en beretning om Skjern Å, hvori der højt og tydeligt står, at jagtretten kan gives til den lokale befolkning, og det kan den ikke i Vadehavet. Vi kan vedtage jagtregler og indskrænke jagtretten, men vi kan ikke bestemme, at jagtretten skal gives til den lokale befolkning, for det er stadig

væk jordlodsejerne, der kan sælge eller udlicite-re den.

F.eks. indførte vi desværre sidste år – det var jeg også selv med til – det, der kaldes »kl. 10-jagt«, i Ydre Kog i Tøndermarsken, hvilket betyder, at det faktisk er folk udefra, der udøver jagten, fordi det er de højestbydende, der får jagtretten. Og noget af det, vi kan gøre, når det offentlige overtager et område, er at sikre, at jagt-, fiskeri- og græsningsretten bliver hos den lokale befolkning, og derigennem kan vi være med til at imødekomme den protest, der retfærdigvis er over for det, som fredningerne resulterer i i forhold til den lokale befolknings interesser, idet denne ikke længere kan udøve sin jagt dér, fordi det er sådan, at de private lodsejere kan sælge jagtretten til de højestbydende.

(Kort bemærkning).

Hans Christian Schmidt (V):

Det er ærgerligt, at man ikke kan få et svar, når man spørger Enhedslisten om noget, for jeg må jo konstatere, at hr. Bent Hindrup Andersen ikke vil kommentere de informationer, der foreligger om, hvordan det er gået med fuglebestanden i Vadehavet – til trods for, at det kan konstateres, at f.eks. vibeanallet i de seneste 10 år er reduceret til en tiendedel. Og det er ikke engang blot noget, som jeg har været ude at tælle op – havde det bare været tilfældet – nej, kilden er Danmarks Miljøundersøgelser, og det er omdelt; så man ved godt, at det eksisterer. Og det har ikke virket.

Hvad skulle da få nogen i dette land til at sige: Lad det offentlige overtage Vadehavet? Hvis man elsker Vadehavet højt, kunne man da ikke drømme om det, for det ville aldrig nogen sinde føre noget godt med sig. Derimod gør den befolkning, der lever i området, og som kender det gennem generationer, noget ved det. Den sørger for at bevare det.

Og det ville være dejligt, hvis jeg kunne få at vide af hr. Bent Hindrup Andersen, for det første om man ikke har tillid til lokalbefolkningen, og for det andet om man har afprøvet sine synspunkter.

Man kunne jo starte med at tage derud og afprøve sine synspunkter ved at spørge, om det er det, den lokale befolkning vil, og så kunne hr. Bent Hindrup Andersen og jeg jo lave den aftale, at vi kunne lade det komme an på, hvad befolkningen i Vadehavet vil. Og da jeg kan forstå, at det rører hr. Bent Hindrup Andersen så dybt, at hensynet til de private interesser er så

vigtigt for befolkningen derude, så lad også det komme an på, hvad den befolkning, der lever derude, vil. Vi skal gerne tage med.

Sonja Albrink (CD):

Først skal jeg sige, at jeg synes, forespørgslens ordlyd er både interessant og relevant, for Folketinget bør være meget opmærksom på konsekvenserne af de miljøbeskyttelseslove og kontrolbestemmelser, som vedtages i stadig stigende omfang.

Langt over 100 steder i lovgivningen har det offentlige adgang til privat ejendom uden den retskendelse, som ellers skulle være den grundlovssikrede hovedregel, og det er ret mange steder. Men jeg giver også statsministeren ret i, at den seneste tids opmærksomhed på problemet heldigvis har gjort, at der er sket en opstramning.

Det er selvfølgelig vigtigt, at der er mulighed for at kontrollere miljø- og erhvervsforhold, og tit vil hele formålet med kontrollen formentlig gå tabt, hvis der i tilfælde, hvor adgangen til at foretage kontrol er blevet nægtet, først skal indhentes en dommerkendelse. Men det bør overvejes, om der virkelig overalt er behov for at foretage kontrolbesøg uden retskendelse.

Er kontroladgangen i virkeligheden kun en behagelighed, for at man kan slippe for besværet med at indhente en dommerkendelse, eller er det i alle tilfælde en nødvendighed? Det spørgsmål skal vi måske oftere stille os, når Folketinget behandler et lovforslag med mulighed for kontrol af privat ejendom uden dommerkendelse. Hvor der er behov for at få adgang til en privat ejendom for at kontrollere, om en lov overholdes, bør undtagelsen fra hovedreglen i § 72 begrænses mest muligt, sådan som det også er sket i den seneste tid, f.eks. i den netop vedtagne lov om flyvehavre.

Hvis det for at kunne kontrollere, om en lov eller nogle betingelser for en tilladelse overholdes, er tilstrækkeligt at se på forholdene i en produktionshal eller på en mark, skal loven ikke give de kontrollerende myndigheder adgang til andet end netop produktionshallen eller marken.

Der er altså ingen grund til, at der i princippet også er adgang til privatbeboelsen eller kontorerne.

Om der er behov for at rense ud i de regler, der allerede findes om offentlige myndigheders adgang til privat ejendom, kan vi først vurdere, når Folketinget får skaffet sig et samlet overblik

over de muligheder, der i dag er for, at det offentlige uden retskendelse går ind på privat ejendom, og måske navnlig hvor den kontrol i nogle tilfælde kunne varetages med mindre indgribende midler.

Vi har nok ikke været helt så opmærksomme på problemerne i forbindelse med den bestemmelse om ejendomsrettens ukrænkelighed, som ligger i grundlovens § 73, som på udhulingen af bestemmelsen i grundlovens § 72.

Her er jeg nok ikke helt enig i de holdninger, som er kommet til udtryk fra forespørgernes side. Jeg mener nemlig ikke, at der skal sættes spørgsmålstejn ved det offentliges principielle mulighed for at gennemføre erstatningsfrie reguleringer, for det er vel en af hovedhjørnestenene i en styring af den fysiske udvikling i landet.

Op ser man på mange af vore nabolande, hvor der ikke har været den samme interesse i muligheden for at styre den fysiske planlægning, vil man forstå værdien af forudseenhed på dette område.

De gange, hvor der er blevet sat spørgsmålstegn ved det offentliges mulighed for at gennemføre erstatningsfrie reguleringer, har domstolene slået fast med syvtommersøm, at det kan ske.

Dermed være ikke sagt, at det offentlige ikke skal være opmærksom på, hvor indgribende en sådan regulering kan være over for grundejerne. Afvejningen af hensynet til grundejerne mod de interesser, som det generelle indgreb skal tilgodese, er meget vanskelig, og eventuelle reguleringer skal naturligvis være sagligt velbegrundede, så der f.eks. ikke sker det, at en skov bliver fredet administrativt, for at man kan tilgodese nogle marsvin, således som det ifølge søndagsaviserne er sket et sted på Lolland.

For et par år siden udformede Miljøministeriet en naturskovsstrategi. Strategiens formål var bl.a. at bevare den oprindelige danske skov ved at udlægge nogle skovområder, der skulle henligge urørte. I stedet for at forpligte nogle skovejere til gratis at udlægge så og så meget skov har Miljøministeriet opfordret skovejerne til selv at pege på egnede skovområder, som ministeriet så betaler et eller andet beløb til skovejerne for at de lader henligge urørte.

Det er en utrolig god måde at klare tingene på. Ordningen er frivillig, og ejerne får en rimelig erstatning for den rådighedsindskrænkning, som bliver pålagt dem, og samfundet får den efterspurgte vare.

Det er klart, at ordningen er dyrere end erstatningsfri regulering, men modellen har mange åbenlyse fordele, som burde overvejes i andre sammenhænge.

Et andet stort problem i forhold til grundlovens § 73 har vi, hvor der er tale om konkrete planforslag, som kun berører enkelte grundejere.

I mit daglige arbejde er jeg blevet gjort opmærksom på sager, hvor offentlige anlægsprojekter – f.eks. større motorvejsprojekter, som kun berører de ejendomme, som ligger på den projekterede vej – kan henligge i årtier, uden at der er nogen, der tager skridt til enten at gennemføre projektet eller at opgive det. Ikke desto mindre forringer projekterne de berørte ejendomes værdi.

Det kunne her overvejes, om der i forbindelse med fremtidige projekteringslove skulle indføres en form for revisionsbestemmelse, så alle projekter skal tages op til genovervejelse hvert syvende år eller tiende år. Så ville risikoen for, at de bliver til årtier gamle spøgelsesprojekter, være væsentlig mindre.

Danmark er jo på dette område ikke alene bundet af grundlovens bestemmelse; ejendomsretten er også beskyttet af den europæiske menneskerettighedskonvention.

Her hedder det bl.a.: »Enhver fysisk og juridisk person er berettiget til uforstyrret nydelse af sin ejendom.«

Det har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fortolket sådan, at det offentlige ikke gennem langvarige projekter kan lægge restriktioner på fast ejendom uden at betale erstatning for det tab, som de berørte grundejere lider.

Anmeldelsen af erstatningsfrie reguleringer og offentlige indskrænkninger i den private ejendomsret uden erstatning er et stort og uafgrænset område, og jeg er derfor på CD's vegne utrolig glad for, at vi kan vedtage et fælles dagsordensforslag, som søger at afdække tilstandene på dette område.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Ligesom andre ordførere skal jeg starte mit ordførerindlæg med at sige tak for, at Venstre har stillet en forespørgsel om foreneligheden mellem bestemmelserne i grundlovens § 72 og § 73 og den måde, hvorpå man forvalter specielt planlægnings- og miljøområdet i dag.

Ligesom det har været det for andre partier, er det naturligvis også for Dansk Folkeparti en

vigtig problemstilling, og det er vigtigt, at vi ikke bare forholder os til den med den sædvanlige retorik på grundlovsdagen og her i dag, men også handler derefter.

Og for Dansk Folkeparti er der ikke tvivl om, at samfundet i dag bevæger sig i retning af mere og mere regulering af det enkelte menneskes adfærd, og det sker både generelt og i særlig grad inden for de områder, som vi har diskuteret i dag, nemlig på planlægnings- og miljøområdet.

Det er jo rigtigt, når det nævnes, at blot man kalder indgreb for kontrol eller tilsyn, så har vi det med at acceptere, at der sker en ret vid indskrænkning af det begreb, som vi ellers kender som boligens ukrænkelighed. Og det er en udvikling, der er gået alt for vidt, og det er alt for generelt blevet accepteret, at udviklingen er gået den vej. Vi har også set det i forbindelse med den konstatering, at over 100 love her i landet faktisk krænker boligen.

Derfor er det på tide, at man sadler om, og vi håber så, at debatten her i dag og det dagsordensforslag, som bliver vedtaget med opbakning fra alle partier, kan være en milepæl og et skridt i den retning.

§ 72 siger jo ganske klart, at boligen er ukrænkelig, og det er et utrolig godt princip, som jeg lige har nævnt krænktes ustandselig, og eksemplerne er jo talrige.

Nogle af de eksempler, der blev nævnt, gav anledning til en del latter på regeringsbænkene, men jeg vil nu alligevel igen nævne eksemplet med Sø-Peter, som på sin egen grund ikke må lave en grim losseplads om til en smuk sø, for det har været meget fremme i debatten, og eksemplet med Krudt-Peter, som ikke må renovere sin egen ejendom, kender vi også til. Og eksemplerne med indgreb over for private brønde, som delvis sker af hensyn til folks sundhed, men i en lang række tilfælde desværre også af ideologiske årsager, har også allerede været fremme i debatten.

Der foretages også mere generelle indgreb, som undergraver princippet om boligens ukrænkelighed. F.eks. har Arbejdstilsynet meget vidtrækkende muligheder for at gå ind på folks ejendom uden dommerkendelse, endda med politiets hjælp, og det er derfor også et område, hvor princippet om boligens ukrænkelighed bliver trådt under fode.

Men også EU forsynder sig jo mod princippet om boligens ukrænkelighed, men det har ikke været så meget inde i debatten endnu, og det er

måske, fordi det er sværere for Folketinget at foretage sig noget imod. Men et af de eksempler, som ikke har været nævnt, og som jeg finder det er vigtigt at få nævnt i debatten, er de regler, som giver repræsentanter for Europa-Kommissionen ret til uanmeldt og uden dommerkendelse at foretage ransagning af virksomheder for at kontrollere, om der indgås prisaftaler.

Det er selvfølgelig i medfør af konkurrence-reglerne i Traktaten, at Kommissionen har den ret, og repræsentanter for Kommissionen kan altså ikke blot trænge ind på dansk jord – for det er jo én ting – men også i en bolig, dvs. en erhvervsvirksomhed, og foretage ransagning kl. 8 om morgenen, uden at de behøver at forevise nogen form for dommerkendelse. Og det er jo også et område, hvor boligen – i den forstand, at en virksomhed også er en bolig – bliver krænk-
ket.

Alt dette gøres selvfølgelig ud fra hensynet til almenvellet, og det er jo også derfor, der findes hjemmel i grundloven til overhovedet at foretage det, men for Dansk Folkeparti er det som sagt uacceptabelt, at udviklingen er gået så vidt.

Det er klart, at disse handlinger ikke kan foretages, uden at der er et flertal i Folketinget, der ønsker det, og vi må selvsagt acceptere, at der er flertal for, at man er gået så vidt, som man altså er på disse områder, og det må vi så tage til efterretning.

Men når man foretager den form for rådgighedsinddragelse, som eksemplerne viser, er spørgsmålet naturligvis, hvornår der så er erstatning ifølge det, som Venstre også stiller forespørgslen om, nemlig grundlovens § 73.

Som jeg allerede har nævnt under de korte bemærkninger, er der nemlig for os at se ingen tvivl om, at det er utrolig svært for menigmand at få ret ved domstolene med hensyn til, at en lov strider mod grundlovens princip om boligens ukrænkelighed. Det er meget, meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt. Hvis man kigger på retspraksis, viser det sig, at der skal usædvanlig meget til, før domstolene under henvisning til grundloven underkender en lov vedtaget i Folketinget.

Derfor bliver det afgørende naturligvis Folketingets egen holdning til, hvornår der skal betales erstatning, når der fra Folketingets side foretages inddragelse af folks rådgighedsret over deres bolig eller ejendom.

Eksemplet med bræmmerne har været nævnt, og jeg skal endnu en gang sige, at det er Dansk Folkepartis opfattelse, at der i langt større

omfang end i dag bør gives erstatning, når Folketinget vedtager en lov om indskrænkelse af folks rådgighedsret over deres ejendom. Det bør ikke være gratis for Folketingets flertal at vedtage sådanne love. Der bør følge penge med til dem, som det går ud over, dem, der bliver berørt, dem, der får indskrænket rådgighedsretten over deres ejendom.

Man skal huske på, at det jo ikke blot er en indskrænkning af folks rådgighedsret over deres ejendomme, der gør, at de eksempelvis ikke må dyrke noget på de 2 m-bræmmer, der ligger langs vandløbene. De skal jo samtidig stadig væk betale skat af den jord, som de ejer, selv om de ikke må benytte den på den måde, som oprindeligt var hensigten, da de erhvervede den pågældende jord.

Så der er mange ting at tage fat på, og det er Dansk Folkepartis håb, at regeringen i den redegørelse, som den nu får pålagt at komme med inden udgangen af 1996, vil forholde sig til nogle af disse grundpiller – og ikke således, som den har gjort det i dag, hvor den nærmest har forsvaret den måde, som politikken er blevet ført på indtil nu, men at den vil forholde sig til det ud fra disse konkrete eksempler på, at folk føler, at deres bolig bliver krænk-
ket, og ud fra spørgsmålet om, hvorvidt der ikke bør gives erstatning i langt større udstrækning, end tilfældet er i dag.

Og jeg vil sige til statsministeren, at jeg synes, den måde, statsministeren besvarede forespørgslen på, langtfra var tilstrækkelig i forhold til de store problemer, som mange i befolkningen føler der er på dette område.

Sammenholdt med, at hr. Martin Glerup undgik at besvare de konkrete spørgsmål, som blev rejst under debatten, giver det jo grundlag for at frygte, at der ikke kommer det store ud af den redegørelse, som regeringen skal komme med inden årets udgang.

Men vi håber som sagt alligevel – vi skal jo tro det bedste, indtil det modsatte er bevist – at regeringen vil komme med en redegørelse, som kan danne grundlag for noget brugbart, og som altså bygger på to helt overordnede synspunkter, nemlig for det første, at der generelt skal ske færre indgreb i folks råderet over privat ejendom, og for det andet, at der i højere grad skal gives erstatning, når der foretages indgreb ud fra hensynet til almenvellet.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken): Må jeg først sige, at vi, der skal udarbejde den oversigt, som der bedes om i det forslag om motiveret dagsorden, der er fremsat her i dag af alle partier, glæder os til opgaven. Jeg tror, det er en en god og positiv ting, at vi får en sådan oversigt.

Men jeg husker, at da jeg for efterhånden mange år siden under nogle forhandlinger sad sammen med en tidligere statsminister, sagde han på et tidspunkt, at hvis moral er godt, må dobbeltmoral være dobbelt så godt, og når jeg sidder og hører Venstres og De Konservatives ordførere her i dag, er der en historieløshed over deres indlæg, som er beskæmmende: De siger ganske vist, at de ikke løber fra deres ansvar, og det er måske rigtigt nok, men de prøver bestemt heller ikke at leve op til det, for stort set alle de regler, der er gældende på naturbeskyttelsesområdet, miljøområdet og planlægningsområdet, er gennemført af konservativt ledede regeringer, som partiet Venstre var medlem af – stort set alle regler – og den nuværende regering lever blot op til intentionerne i de forslag, der blev vedtaget under den tidligere regering.

Jeg synes, det havde været fair, hvis man havde sagt: Alt det, der er lavet, alt det, vi i dag er utilfredse med, alt det, vi skælder ud over, har vi selv lavet, så derfor er dette et udtryk for selvkritik og ikke et udtryk for kritik af andre eller trusler mod grundloven, eller hvad man ellers har brugt af argumenter.

F.eks. brugte hr. Hans Christian Schmidt, som havde ordet tidligere i dag, ligesom andre ordførere megen tid på at beskrive forholdene i Vadehavet som et konkret eksempel på, hvordan man ikke skulle optræde fra myndighedernes side, og det var en meget skarp kritik af den nuværende regering.

Må jeg konkret fortælle, hvad der skete i sagen om Vadehavet:

I november 1991 indgik den daværende KV-regering en aftale med Forbundsrepublikken Tyskland og med Holland om forvaltningen og beskyttelsen af Vadehavet, og den aftale – som indebar en række meget drastiske indgreb – blev indgået, uden at lokalbefolkningen overhovedet blev inddraget, og uden at myndighederne i lokalsamfundet blev spurgt. Der var alene tale om en 14-dages-høring. Og som en af de fremtrædende kommunalpolitikere i Ribe Amt sagde forleden: Så kunne man ikke engang invitere os med, selv om mødet fandt sted i Esbjerg!

Og ved den lejlighed indførte man – endda uden nogen form for høring – et totalt forbud mod jagt i forlandsarealerne. Det skete under selve forhandlingerne med de to andre landes regeringer, uden at nogen var blevet spurgt eller hørt!

Da denne regering kom til, fortsatte vi i den fælles administration af Vadehavet sammen med Tyskland og Holland den positive beskyttelseslinje, men vi lagde op til afgørende ændringer, og lad mig nævne nogle af dem:

For det første lagde vi afgørende vægt på, at kommuner og amter i lokalsamfund ikke bare skulle høres, men være med i processen, og i det møde, der i november 1994 fandt sted i Leeuwarden i Holland, var repræsentanter for både Sønderjyllands Amt og Ribe Amt med i delegationen, med ved formøderne og med til at udarbejde deklARATIONEN, med til hvert eneste skridt.

Under selve mødet derefter forhandlede vi med de andre lande om at få ophævet det tilsagn fra den tidligere KV-regering om totalt forbud mod jagt i forlandsarealerne, som havde givet anledning til meget stor utilfredshed i lokalsamfundet dernede, og det lykkedes at komme frem til en anden aftale. Og vi fik indføjet i selve slutdokumentet, at lokalbefolkningen skulle inddrages – og ikke bare i Danmark, men også i de andre lande. Hvert land måtte selv bestemme, hvilken metode det ville anvende, men lokalsamfundet skulle inddrages, og det var i klar og utvetydig modstrid med, hvad der var praksis under KV-regeringen.

Efterfølgende gjorde man det i Vadehavet, at man i et samarbejde med teknikerne i amtet og teknikerne fra kommuneforeningerne ikke blot udarbejdede et forslag til en forvaltningsplan, men fremlagde et idéoplæg med en lang række forskellige spørgsmål, som man gerne ville diskutere. Før man overhovedet udarbejdede et forslag til en forvaltningsplan, inddrog man altså lokalbefolkningen.

Det har givet anledning til en masse røre dernede, og det skal jeg være den første til at indrømme. Netop det, at vi inddrager befolkningen, netop det, at vi er åbne, netop det, at vi lægger alle ideer – måske også nogle af de dårlige – frem i en åben debat, vækker naturligvis et vældigt røre dernede.

Først efter at vi er færdige med det, og efter at vi har fået alle høringssvarene, går vi i gang med at udarbejde det egentlige forslag til en forvaltningsplan – stadig væk i et tæt samarbejde

med lokalmyndighederne dernede – og det vil så foreligge ved udgangen af 1996 eller begyndelsen af 1997. Og jeg har givet tilsagn om selv at tage derned – hvis jeg til den tid er miljøminister – og tage diskussionen med lokalsamfundet, når vi oven på hele den lange fase, vi har været igennem, ved, hvad vi vil gøre.

Og først når vi har været igennem en diskussion, som varer det meste af 1997, og som stadig væk – i modsætning til, hvad der var tilfældet under KV-regeringen – inddrager lokalbefolkningen, vil det egentlige forslag komme fra Vadehavssekretariatet med henblik på, at der kan træffes beslutning i november 1997.

På denne baggrund synes jeg, det er helt i orden, at man er selvkritisk. Jeg synes i hvert fald ikke, der er grund til at skyde efter den nuværende regering, som på alle de punkter vedrørende inddragelse af lokalbefolkningen og de berørte kommuner og amter, som hr. Hans Christian Schmidt og andre med rette fremdrog, har levet op til nogle andre og højere idealer, end den tidligere regering gjorde.

Det er selvfølgelig ikke nemt, for befolkningen har på den ene side – i hvert fald for det store flertals vedkommende, tror jeg – et ønske om at beskytte vores smukke landskab og vores natur, så den ikke bliver forarmet, og på den anden side et ønske om en vis rimelighed i forvaltningen af denne beskyttelse. Og derfor er der altid tale om en balance mellem beskyttelse og benyttelse – jeg tror, det var hr. Jørn Jespersen, der var inde på det – men jeg tror ikke, det er helt forkert at sige, at for stadig flere mennesker i vores land er det vigtigere at bevare vores naturværdier end at sikre snævre økonomiske interesser.

Erfaringerne med, at menneskeheden tilegner sig meget store friheder på naturens bekostning, har jo ikke været særlig gode. Vi skal ganske vist kunne producere, vi skal have landbrug, vi skal have fiskeri, vi skal have industri, og vi skal have serviceerhverv – alle de ting, som vi lever af her i landet – men det skal ske i smuk samklang med naturen, og vi skal være bedre til at beskytte det, der er overleveret os, og vi skal også have mod til at genskabe naturen dér, hvor den er blevet ødelagt, hvilket også den tidligere regering havde.

Og jeg vil slutte mit indlæg med at citere en henvendelse fra Danmarks Naturfredningsforening, som hele Folketinget har fået, og hvori den meget indtrængende advarer Folketinget imod at ødelægge det, som Naturfredningsforeningen

kalder en af verdens bedste lovgivninger på området:

»Når befolkningen i dag – og i fremtiden – kan nyde godt af Danmarks natur som et fælles frit gode, i respekt for et fælles ansvar, skyldes det således en forståelse hos lovgiverne og befolkningen af, at nok er ejendomsretten ukrænkelig, men ejendomsrettens indhold er defineret af overordnede samfundsmæssige hensyn.

Allerede ved grundlovens vedtagelse i 1849 fandtes en jord-, skov-, klit- og hegnsløvgivning, der erstatningsfrit begrænsede grundejernes råden over deres ejendomme. Det gælder f.eks. landboreformerne i 1700-tallet og fredskovsforordningen i 1805.

Brugsret og ejendomsret har altid været adskilt. Landbefolkningen havde f.eks. tidligere udstrakte rettigheder til færdsel overalt – at sammenligne med den svenske allemandsret, der hovedsagelig udgør et fravær af forbud gennem lovgivning.

Grundloven viderefører dette princip og åbner mulighed for generelle reguleringer.

Dette er baggrunden for den generelle regulering af natur- og miljøbeskyttelse samt adgang til strande og skovområder, som man gennem de seneste knap 100 år gradvis har gennemført.

Såvel natur og miljøbeskyttelse som ejendomsrettens ukrænkelighed er således historisk set meget foranderlige størrelser.

Set på denne baggrund er de generelle reguleringer, som Folketinget har vedtaget, en tilpasning af lovgivningen til samfundets udvikling.«

Jeg synes, det er så godt sagt, at jeg vil lade de ord stå alene.

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):
Tak for debatten!

Jeg kunne egentlig godt standse her, for jeg har kunnet se, at der er bred tilslutning til den dagsorden, som er blevet foreslået om, at der skal foreligge en redegørelse ved årets afslutning, men jeg vil alligevel komme med et par ekstra bemærkninger til nogle af de indlæg, der har været her i dag.

Jeg skal om lidt komme tilbage til fru Birthe Rønn Hornbechs lille eventyr, som jeg har tænkt over, og som jeg måske også kan udbygge lidt.

Men først gælder det det principielle spørgsmål om balancen mellem samfundet og den enkelte, hvor jeg har hørt, at vi alle er enige om, at der skal være en sådan balance, men at det,

der står i centrum, er, hvor balancen skal ligge. Og når vi går tættere på emnet, synes jeg også, jeg kan mærke konturerne af ideologien.

Og jeg synes, det er rigtigt, som det er blevet sagt, at hvis vi vil have rent drikkevand, må vi også have mod til at tage konsekvensen af det og vedtage den praktiske lovgivning, der kan sikre os det. Og hvis vi vil have en by- og landzonelovgivning, som kan sikre os en klar afgrænsning mellem byen og landet og dermed også af jorderne og naturen, må vi også have en lovgivning, der kan sikre os netop det hensyn, og også her må vi vedstå vores fælles ansvar.

Jeg må sige til hr. Mejdahl, at jeg i hr. Mejdahls indlæg netop savnede den balance. Jeg hørte ikke miljøet nævnt, og jeg hørte ikke andre samfundshensyn nævnt. Jeg hørte kun nævnt: »Det er mit, det er mit.« Det er i og for sig også rigtigt, men det, der er forskellen på »det er mit« og så et samfund, er, at vi har en række interesser, vi skal varetage i fællesskab, for vi skal være her alle sammen. Så det er ikke nok at sige: »Det er mit.« Det er også vigtigt at sige, at det er vores i fællesskab og ansvaret for naturen er vores fælles ansvar, som det er blevet nævnt.

Hr. Hans Christian Schmidt spurgte mig, hvorfor Miljøministeriet ikke er med i det forenklingssarbejde, som vi har besluttet at forsøge at sætte i gang – jeg siger udtrykkeligt besluttet at gøre et forsøg på – for jeg vedstår gerne, at det ikke er en nem opgave. Forgængeren i embedet har gjort forsøg med tidligere regeringer, og det er langtfra lykkedes på tilfredsstillende måde. Nu gør vi forsøget.

Foreløbig starter vi med Erhvervsministeriet, Boligministeriet, Skatteministeriet, Socialministeriet og Arbejdsministeriet. Vi ser, hvor langt vi kan komme. Jeg vil bestemt ikke udelukke, at vi i næste runde, når vi har lidt flere erfaringer, kan se på Miljø- og Energiministeriets område, men lad os nu starte, og, som jeg sagde, når vi har indhøstet nogle flere erfaringer, kan vi så se på at komme videre.

Hr. Niels Langkilde talte indtrængende, synes jeg, om, at vi er i samme båd. Netop, og når vi nu er i samme båd, er det også vigtigt at tage konsekvenserne. Så skal der være regelsæt, som gør, at holdet i båden kan fungere sammen.

Det hørte jeg også hr. Niels Langkilde fremhæve, men alligevel synes jeg, jeg må tilslutte mig det, hr. Martin Glerup var inde på.

Jeg deler ikke helt forherligelsen af den amerikanske reference. Jeg hørte, hr. Niels Langkilde var inde på det. Jeg synes, at når vi sammen-

ligner det amerikanske samfund med de nord-europæiske og de skandinaviske, behøver vi ikke at have røde ører. Vi kan faktisk stille op med et velfærdssamfund, som netop udmærker sig ved at have fundet den balance, som jeg synes er så væsentlig, mellem den enkelte og samfundet.

Jeg synes også, vi har lov til at sige, at når vi sammenligner med de miljøkrav, vi kender i Latinamerika, i Afrika eller for den sags skyld i Asien, har vi meget at være stolte af herhjemme, hvor vi har indrettet os på en god og fremadrettet måde.

Men jeg vil gerne medgive det grundlæggende, at vi altid kan gøre vore regelsæt bedre, enklere og mere smidige, og jeg synes ikke, at vi i dag skal gå fra hinanden i misforståethed, men tværtimod give hinanden håndslag på, at vi, når den redegørelse, jeg har stillet i udsigt, foreligger, ser på, om de regelsæt, vi har, kan gøres bedre og mere velfungerende.

Jeg synes, hr. Jørn Jespersen satte tingene klart op, da hr. Jørn Jespersen netop understregede, at hvis f.eks. landbrugets produktionsmetoder i højere grad blev indrettet med endnu større hensyn til det økologiske aspekt og miljøaspektet, havde vi heller ikke brug for så mange reguleringer, som vi har netop nu. Så vi kan også her se fremad og hele tiden gøre vore regelsæt endnu mere motiverende og endnu mere dynamiske. Det er jo ikke noget ønske for os i sig selv at have komplicerede regler. Vi ser gerne få, enkle regler, men det forudsætter, at adfærden så også bliver ansvarlig og indrettet under hensyn til miljøet.

Fru Vibeke Peschardt gjorde i sin dokumentation naturens skrøbelighed meget klar og nævnte adskillige eksempler på, hvor vigtigt det er, at naturen, som det blev udtrykt, har lovfæstede rettigheder, understregede igen og igen balancen mellem almenvellet og den enkelte og understregede med de eksempler, der blev givet, også, at netop den vigtige hensyntagen til almenvellet også er en beskyttelse af den enkelte; der blev givet eksempler på regler om flyvehavre og meget andet, som også landbruget må have en naturlig interesse i at bakke op.

Hr. Torben Lund havde i sit indlæg en række principielle betragtninger, som jeg fuldt og helt kan dele.

Fru Birthe Rønn Hornbech var så venlig at overrække mig en lille ode, og jeg har siddet og funderet, om jeg ikke kunne kvittere med en forkortet version, som jeg måske kunne række

tilbage til fru Birthe Rønn Hornbech, så lad mig gøre et lille kort forsøg. Jeg har jo ikke haft så lang tid, men fru Birthe Rønn Hornbech kunne måske modtage denne forkortede version:

Forleden fik Christiansborg besøg af grundlovens fader, kong Frederik VII. Kongen så på grundloven ude i Vandrehallen og blev et øjeblik bekymret. Det var jo en gammel grundlov skrevet og vedtaget for mange, mange år siden. Kunne den nu fungere i det moderne samfund? Han glædede sig over, at undersåtternes grundlov på den ene side efter sin ordlyd stadig sikrede boligens og ejendomsrettens ukrænkelighed, men han var stadig bekymret. Hvordan ville det fungere i det moderne samfund?

Så blev Frederik VII af kloge folk kørt først til Holland og dernæst til Belgien. Derpå vendte han hjem igen og så, hvordan det så ud i Roskilde hos en bonde anno 1996. De kom til en gård med store marker, et gammelt stuehus og en stor svinestald, og dér i det fjerne kunne man øjne byen, klart afgrænset var den i forhold til de naturskønne omgivelser, og dér gik så storke på sine lange ben og havde det så herligt i naturen, engen og marken.

Den gamle konge udbrød: »Hvordan kan det dog gå til, at I har klaret jer så godt her i Danmark i modsætning til, hvad vi ser i Belgien, hvor vi knap kan kende forskel på, hvornår en by er en by, en mark en mark og en natur en natur?« Bonden sagde stolt: »Det er, fordi vi har så god en by- og landzonelov her i landet.«

Lidt senere, da den gamle konge havde gået og glædet sig og havde set ned over engen og de frodige marker, sagde han: »Jeg noterede mig også den betydelige forurening, der var nede i Holland. Hvordan kan det gå til, at I klarer jer så flot?« Så sagde bonden: »Jeg er så stolt, for det skyldes, vi har så god miljølovgivning og anden lovgivning, der tager hensyn til, hvordan vi nu omgås vores forskellige pesticider og andre ting på en hensynsfuld og betænksom måde.«

Jeg nævner det, fordi kongen derefter udbrød: »Hvordan kan det nu gå til, at vores grundlov, som jo er en gammel lov, har været så fremsynet, at disse interesser kunne tilgodeses?« Bonden sagde: »Det er, fordi vi i grundloven har forudset, at der er forskel på generelle reguleringer og konkrete indgreb, og vi har forudset, at vi kun kan varetage samfundets interesse, hvis generelle reguleringer ikke pr. automatik udløser kompensation i form af erstatning for det konkrete.«

Kongen tog glad afsked og fløj tilbage til sin himmel, og da han kom op til Sankt Peter, fortalte han om alt det fremsynede, han havde set i det lille land Danmark. Det kalder jeg et samfund, sagde kongen til Sankt Peter. Sankt Peter lo og sagde: »Jeg er egentlig ikke overrasket. Jeg ved, de har fundet balancen, og de gør sig klart, at det kan gå begge veje. Har du glemt historien om bonden, der en lys sommerdag stod midt i sin mark og glædede sig. Ved siden af kom præsten, bandede sig vej ud til ham, tog bonden om skulderen og sagde: »Ja, min gode mand, det er dog forunderligt, hvad du og Vorherre har skabt i fællesskab.« Hvorefter bonden sagde de vise ord: »Så skulle pastoren alligevel have set, hvordan her så ud, da Vorherre havde det alene.««

Min pointe er, at bonden har brug for et godt samfund med gode miljøregler, og samfundet har brug for en aktiv bonde, der kan omsætte frugtbarheden i praktiske resultater til gavn for os alle sammen. Sådan er det jo i grunden, og det var det, Sankt Peter fortalte kongen, og det, kongen glædede sig over. Det har vi alle sammen, også Folketinget og den danske regering, brug for.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg må sige, at statsministeren har gjort sig umage. Jeg ved ikke, om jeg kan få lov at betragte mig selv som statsministerens muse i fremtiden, men debatten er ved at udvikle sig til en litterær fejde, så man kommer til at tænke på Oehlenschläger og Baggesen i forrige århundrede.

Jeg vil sige statsministeren tak for det, men jeg tror nu nok, at vi i Venstre har en lidt anden opfattelse af, hvordan en mark ser ud, hvis Vorherre har været alene om den. Jeg tror nok, det er helt anderledes, for så ligner den vist en brakmark.

Jeg vil sige tak for debatten, og jeg skal bare gøre det ganske kort og sige, at jeg er lidt ked af, at miljøministeren faldt lidt ud af rollen, for jeg mærkede mig, at miljøministeren i tonen var noget mindre forsonlig end statsministeren – og det er en lidt dårlig vane, miljøministeren nogle gange har. Miljøministeren siger, at det havde været mere klædeligt, om vi nu havde startet med at sige, at vi alle sammen i Venstre har været med til at vedtage disse love.

Jeg har konstateret, at miljøministeren var fysisk til stede, men åbenbart har han altså ikke været åndeligt til stede, eller også er det altså en debatform, jeg ikke kan lide. Faktisk tror jeg, at

alle Venstres ordførere har gjort opmærksom på, at vi alle sammen har været med, og at vi derfor ønsker en fælles drøftelse af det her. Det er også derfor, vi er med i det dagsordensfor-slag, som Socialdemokratiet også er med i; så jeg er lidt ked af det.

Men jeg vil til sidst sige til miljøministeren, at jeg nu håber, at miljøministeren har lyttet til justitsministeren og til statsministeren, for den del af problemstillingen, som jeg har taget mig mest af, er jo den enkeltes retssikkerhed over for myndighedsudøvelsen, og dér kunne jeg ønske mig, at miljøministeren er lige så åben, som i hvert fald justitsministeren var, over for at se på, om vi ikke skulle få formuleret nogle fælles regler for myndighedsudøvelse af andre myndigheder end politiet, få nogle regler ligesom dem, vi har i politiet. Jeg siger ikke, at der skal være retskendelse i alle afgørelser, men at vi i hvert fald fik en drejebog for den myndighedsudøvelse, så vi undgår nogle af de sagsbehandlingsformer, som godt kunne ligne magtmisbrug.

Det håber jeg at også miljøministeren vil se på.

Niels J. Langkilde (KF):

Der var dog en mageløs forskel på statsministerens velafbalancerede indlæg, på justitsministerens kloge indspil i debatten og så på det, vi hørte fra miljøministeren. Har miljøministeren overhovedet været åndeligt til stede, som der blev spurgt før? Man må tvivle på det.

Venstres og De Konservatives ordførere har været oppe og sige, at vi er medskyldige, at vi ikke har gjort det her ordentligt, at der er noget, der skal rettes. Nok er vi Konservative konservative, men vi er ikke så konservative, at vi ikke vil gøre en dårlig gerning bedre, hvis det er muligt. Det lød unægtelig meget skingert. Det var ærgerligt, at miljøministeren ikke fandt tid til at kommentere de konstruktive forslag, der var, til, hvordan vi kunne gøre det endnu bedre i fremtiden. Jeg synes, det var en lidt kedelig og lidt pinlig afslutning på debatten.

Statsministerens indlæg har ligesom SF's – eller var det Socialdemokratiets ordførers – hæftet sig ved, at jeg fremhæver det amerikanske samfund, og det er, som om man ikke må sige noget miljømæssigt pænt om det. De, der var tidligt med i miljøbevægelsen, ved, at amerikanerne var nogle af de første, der blev ramt af miljøforureningsproblemerne, og derfor var de også nogle af de første til at formulere nogle værktøjer til at komme i gang. Det kan vi godt

lære af. Det er ikke hele USA, der er én stor stenørken, der er masser af steder, hvor der er miljøgrupper, der arbejder og har skabt forbilliger for os andre. I dag sidder USA med en vicepræsident, der hedder Al Gore, som har været med til at grundlægge en stor miljøorganisation, men han kan ikke få igennem, hvad han gerne vil have. Jeg synes ikke, vi skal kaste vrage på de kræfter i også det amerikanske samfund, der arbejder videre.

Men det, der var kernen, da jeg nævnte både det amerikanske og de vesteuropæiske samfund, var netop, at vi bygger på friheden og ansvaret, og ansvaret ikke kun for os selv, men også for, at det samfund, vi lever i, kommer til at virke ordentligt ikke kun i vores egen generation, men også i de kommende.

Jeg kan så konstatere, at statsministeren har nogle evner som science fiction-forfatter. Tillykke med det.

Hans Christian Schmidt (V):

Miljø- og energiministerens var inde på, at hvis man tog forgængerne, havde det set meget værre ud. Dertil må jeg jo sige, at da vi alle sammen har påtaget os en del af skylden, hjælper det jo ikke meget at fodre befolkningen med historiske kendsgerninger og sige til den, at det kunne have været værre. Den debat fører ikke fremad, og derfor bør vi selvfølgelig sige til befolkningen, at vi godt kan forstå, den har problemer, men nu laver vi en redegørelse, som viser udviklingen i disse erstatningsfrie reguleringer, og derefter tager vi en debat igen.

Det er jo signalet, og det er jeg selvfølgelig glad for at vi har sendt i dag, men jeg håber, at der kommer handling bag ordene. Det skulle nemlig gå sådan, at medens Folketinget taler lidt om eventyr, bliver det for de mennesker, der bor derude, til et mareridt, fordi de for hver dag får nedsat værdien af deres ejendomme og for hver dag får mindre mulighed for at tjene de penge, der skal til for at dække deres omkostninger. Det gøres ikke med ord, det gøres med handling, og jeg håber, at når redegørelsen foreligger, vil det samlede Folketing ændre på de forhold, som gør det umuligt for befolkningen derude at leve på sådan en måde, som den har gjort i flere hundrede år.

Svend Erik Hovmand (V):

Jeg synes også, der er grund til at takke for debatten. Jeg synes, det var dejligt at opleve en debat, hvor vi, selv om vi stak lidt til hinanden,

med en eneste undtagelse alle sammen holdt os på måtten og sagde, at nu handler det om grundloven, nu handler det om perspektiv, nu handler det om fremtidens muligheder, og erkendte, at vi alle har et ansvar. Ingen i denne sal kan sige sig fri for et medansvar.

Der var en undtagelse. Jeg synes, at det var utrolig synd for debatten, at miljøministeren i den grad faldt fuldstændig ud af rollen, og derfor kunne man godt fristes til overhovedet ikke at kommentere hans indlæg. Det skal jeg sådan set heller ikke gøre. Jeg vil bare notere mig, at miljøministeren altså faldt for fristelsen til at gøre det her til en partipolitisk diskussion i stedet for det, som sagen drejede sig om, og helt undlod at beskæftige sig med de efter min opfattelse forvaltningsmæssige dårligdomme, som udpegning af fredningsområder, habitatsområder, er udtryk for, hvor man ikke bare undlader at give erstatning, men også undlader en offentlig debat, offentlig information, information til den enkelte grundejer, klageadgang osv. Det synes jeg miljøministeren burde have interesseret sig lidt mere for og brugt lidt af sin taletid på i stedet for at falde for fristelsen til at køre en partipolitisk ideologisk debat.

Lige til sidst til statsministeren: Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige tak til statsministeren. Jeg synes, at statsministeren her tog alvorligt på et emne, som vi alle sammen har haft brug for at diskutere. Jeg er overbevist om, at vi, selv om vi har forskellige holdninger, og det har vi også givet udtryk for under debatten, vil bruge tiden fra nu af, til redegørelsen kommer, til at pege på en lang række ting, som vi synes skal ændres. Vi vil holde debatten varm, gryden i kog og se frem til, at vi kan foretage de ændringer, som skal foretages, når redegørelsen kommer.

Christian Mejdahl (V):

Jeg vil godt sige til miljøministeren, at jeg følte mig noget ramt af miljøministerens indlæg heroppefra.

Statsministeren bebrejdede mig, at jeg ikke fandt balancen mellem mit og vores. Det tror jeg nu er rimelig let, for jeg henholder mig til grundloven. I grundlovens § 73 står der »sin ejendom«, og jeg sætter lighedstegn mellem »sin« og »min«.

Grundloven skelner mellem mit og vores, og hvis det skal være vores, er det mod erstatning, og det er den problemstilling, vi godt vil have sat fokus på med denne forespørgsel. Er det, vi

gør, rimeligt? Vi vil gerne se det i en sammenhæng, og det får vi mulighed for ved årets udgang i kraft af den dagsorden, vi om lidt vedtager, og vi forudsætter, at den omfatter alle områder, som er omfattet af grundlovens § 72 og § 73.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Debatten her i dag drejer sig om den danske grundlov, og derfor vil jeg godt lige nævne, at den svenske grundlov, som jeg nok skal lade være med at læse op af, for jeg er ikke god til at læse svensk, ifølge § 18 tilsikrer erstatning i et videre omfang end den danske grundlov. Der er således også sikret ejeren erstatning for indskrænkninger i arealanvendelse. I Danmark har der jo været den praksis, at det kun er, hvis man afstår areal, at man kan få erstatning, og derfor vil jeg godt, om regeringen vil prøve at se på den svenske grundlov, som altså helt klart siger, at der også er erstatning ved indskrænkelse.

Nu på falderebet vil jeg godt sige, at i løbet af debatten i dag synes jeg nok, der har været perioder, hvor Venstre og De Konservative har svunget sig lige højt nok op. De har ligesom villet have det til at fremstå, som om de synder, der er begået ude i landet, skyldes SF og så måske også lidt regeringen. Vi må altså ikke glemme, at 2 m bræmmer blev vedtaget af VK-regeringen, og at handlingsplanen om et bæredygtigt landbrug, som jo er det, det hele bygger på, er vedtaget af en VK-regering. Fuglebeskyttelsesområder, Ramsarområder er udpeget af en VK-regering, men hvis V og K synes, de er gået for langt, vil jeg selvfølgelig rose dem for debatten, og jeg håber så, at det er derfor, de har rejst den. Vi er i hvert fald glade, hvis vi fremtidig kan få lidt selskab, når vi advarer imod disse ting, og hr. Christian Mejdahl ved, hvor meget tid jeg brugte på at advare imod f.eks. 2 m-bræmmerne; men man var ikke meget lydhor.

Om debatten så har gavnet, vil komme frem, allerede inden vi tager på sommerferie, for Fremskridtspartiet har allerede to lovforslag, der vil give borgerne mere frihed.

Så vi vil allerede i næste uge se, om debatten har hjulpet, og så tak for i dag.

(Kort bemærkning).

Jens Kirk (V):

Nu har hr. Aage Brusgaard nok haft for travlt med at styre sine papirer til, at han har lagt

mærke til, at både Venstre og De Konservative har sagt, at nu kigger vi fremad.

Reguleringen af det enkelte menneske er blevet for stor, og derfor er jeg også glad for, at både statsministeren og justitsministeren har svaret meget klogt i dag. Jeg synes derimod ikke, at miljø- og energiministerne har svaret særlig klogt, når miljø- og energiministerne bl.a. siger, at snævre økonomiske interesser ikke skal sætte grænsen for, hvad vi kan.

Jeg vil gerne sige, at det enkelte individ har påtaget sig nogle forpligtelser, og kreditorerne har krav på, at man svarer enhver sit. Derfor må det også være et spørgsmål om, at vi yder den enkelte den compensation, som kan være berettiget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 84 af Martin Glerup (S), Svend Erik Hovmand (V), Niels J. Langkilde (KF), Jørn Jespersen (SF), Vibeke Peschardt (RV), Aage Brusgaard (FP), Bent Hindrup Andersen (EL), Sonja Albrink (CD) og Kristian Thulesen Dahl (DF) (se foran) vedtoges enstemmigt med 110 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

18) Første behandling af lovforslag nr. L 264: Forslag til lov om ændring af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed. (Spredning ved hjælp af satellit).

Af kulturministeren (Jytte Hilden).
(Fremsat 2/5 96).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Søren Hansen (S):

Det er ikke så dårligt, når der bliver indgået et bredt forlig, for det kan der være flere fordele knyttet til, og en af fordelene ved det medieforlig, der blev indgået for nylig, er, at tonen ved-

rørende det emne, der er til debat her i dag, er dæmpet afgørende, og det har debatten om denne del af mediespørgsmålet vundet afgørende ved.

Nu er man nået ned til det, sagen drejer sig om, nemlig at give Danmarks Radio et sikkert grundlag for at kunne udnytte de tekniske muligheder, der er knyttet til at sende udsendelser over satellit.

Jeg synes, det er godt, at Danmarks Radio selv har taget initiativet, og jeg vil sige det sådan, at hvis ikke den havde gjort det, er jeg sikker på, at nogle og så oven i købet med rette kunne spørge, om de sad og snorksov ude i Danmarks Radio. Det har de altså ikke gjort, de har søgt at presse sig selv i front for at udnytte de muligheder, der rent faktisk gives, og det er udmærket.

Når det så er sagt, er der også grund til her at understrege behovet for, at selv om man nu får en ekstra mulighed for at sende et program, betyder det ikke, at public service-forpligtelsen for hovedprogrammet må forringes. Den skal opretholdes, og den omstændighed, at kun en del af seerne, nemlig ca. 60 pct., kan se det, der sendes over satellit for nærværende – men det bliver en stigende andel – bør betyde, at de udsendelser i vid udstrækning, måske også i meget vid udstrækning, genudsendes på DR 1, sådan at alle licensbetalere får størst mulig fornøjelse af det, der produceres til den nye kanal.

Hermed har jeg så også givet en vurdering af de meldinger, der er kommet fra Forbrugerrådet og enkelte andre, om, at man skulle graduere licensen for dem, der ikke ville kunne se den nye satellitkanal. Det kan der ikke være tale om. Det, der skal betales licens for, er at have et apparat, og det er et vigtigt princip at holde i hævd.

Det er altså godt, at man nu fremtidssikrer sig og gør, hvad man kan, for at lære sig selv at udnytte de muligheder, der foreligger. Jeg er sikker på, at det her vil betyde, at man får mere dansk og mere dansk kvalitet som alternativ til noget af det meget – også meget elendige – som kommer til os udefra. Det kan vi ikke gøre så farligt meget andet ved, end at vi kan sikre, at der er nogle kvalificerede danske alternativer, og det er det, Danmarks Radio kan gøre med dette forslag.

Så skal jeg endelig til sidst hilse fra Det Radikale Venstre og sige, at også Det Radikale Venstre ligesom Socialdemokratiet tilslutter sig lovforslaget.